

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ
การทบทวนการดำเนินงานของประเทศไทย พ.ศ. 2560
คำแถลงร่วม

คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล

คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล (International Commission of Jurists – ICJ) ประกอบด้วยผู้พิพากษาและทนายความที่มีชื่อเสียงจากทุกภูมิภาคทั่วโลกจำนวน 60 คน ซึ่งทำงานส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนบนหลักนิติธรรม โดยใช้ความเชี่ยวชาญพิเศษด้านกฎหมายเพื่อพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบยุติธรรมทั้งระดับชาติและระดับสากล คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากลก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2495 และปฏิบัติงานในห้าทวีป ด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อให้กฎหมายสิทธิมนุษยชนและกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศพัฒนาก้าวหน้าขึ้นและถูกนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพให้เกิดการเคารพและประกันสิทธิทางพลเมือง วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองและสังคมอย่างแท้จริง เพื่อให้ความคุ้มครองหลักการแบ่งแยกอำนาจ ตลอดจนเพื่อให้หลักประกันความเป็นอิสระของตุลาการและผู้ประกอบวิชาชีพด้านกฎหมาย

© ลิขสิทธิ์ของคณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล

มีนาคม พ.ศ. 2560

แบบภาพหน้าปก Nick McGrath Photography

คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากลอนุญาตให้คัดลอกข้อความจากเอกสารต่างๆขององค์กรไปจัดพิมพ์ซ้ำได้ โดยต้องมีการแสดงนิติกรรมประกาศและสงวนลิขสิทธิ์ที่มีข้อความนั้นไปยังสำนักงานใหญ่ของคณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากลตามที่อยู่ด้านล่าง

P.O. Box 91
33 Rue des Bains,
Geneva, Switzerland
E-mail: info@icj.org
www.icj.org

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน (Thai Lawyers for Human Rights – TLHR) จัดตั้งขึ้นทันทีภายหลังการรัฐประหารในประเทศไทยเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2557 โดยเป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวของทนายความและนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายร่วมในการสร้างความตระหนักเรื่องละเมิดสิทธิมนุษยชนอันเป็นผลมาจากบังคับใช้กฎหมายการศึกษาและการปกครองโดยฝ่ายทหาร องค์กรมีสายด่วนตลอด 24 ชั่วโมงและเผยแพร่ข้อมูลที่ได้รวบรวมมาแก่สาธารณชน รวมทั้งให้คำแนะนำแก่ผู้ที่ถูกเรียกตัวหรือจับกุม TLHR ให้ความช่วยเหลือด้านคดีและกฎหมายโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายแก่ประชาชนชนกลุ่มเปราะบางที่สิทธิของพวกเขาอาจได้รับผลกระทบจากกฎหมายรวมทั้งผู้ที่ไร้ตัวตนทางกฎหมาย

109 ซอยสิทธิชน ถนนสุขุมวิทวินิจฉัย แขวงสามเสนนอก เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร 10310 ประเทศไทย
Tel: +66 (0) 96 789 3172, +66 (0) 96 789 3172
E-mail: tlhr2014@gmail.com
Website: www.tlhr2014.com

(คำแปลอย่างไม่เป็นทางการ)

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ
การประชุมคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติสมัยที่ 119
นครเจนีวา วันที่ 6 ถึง 29 มีนาคม พ.ศ. 2560

คำแถลงร่วมโดยคณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากลและ
ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนซึ่งยื่นล่วงหน้าก่อนการ
พิจารณารายงานตามวาระฉบับที่สองของราชอาณาจักรไทยภายใต้
มาตรา 40 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ด้วยสมาชิกที่ประกอบไปด้วยผู้พิพากษาและทนายความทรงคุณวุฒิจากทุกภูมิภาคทั่วโลกจำนวน 60 คน คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล (International Commission of Jurists – ICJ) ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผ่านหลักนิติธรรม โดยใช้ความเชี่ยวชาญพิเศษด้านกฎหมายขององค์กร เพื่อการพัฒนาความก้าวหน้าและสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบยุติธรรมทั้งระดับชาติและระดับสากล คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากลก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2495 และได้รับสถานะเป็นที่ปรึกษาของคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ ในปี พ.ศ. 2500 คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากลปฏิบัติงานในห้าทวีปทั่วโลก ด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อให้กฎหมายสิทธิมนุษยชนและกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศพัฒนาก้าวหน้าขึ้น และถูกนำไปใช้อย่างเกิดประสิทธิผล ให้ความมั่นคงต่อสิทธิพลเมือง สิทธิทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองและสังคมอย่างแท้จริง คุ้มครองหลักการแบ่งแยกอำนาจ ตลอดจนสร้างหลักประกันความเป็นอิสระของตุลาการและ ผู้ประกอบวิชาชีพด้านกฎหมาย

ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน (Thai Lawyers for Human Rights – TLHR) เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มทนายความสิทธิมนุษยชน และนักปกป้องสิทธิมนุษยชนภายหลังการรัฐประหารในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2557 โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมในการสร้างความตระหนัก เรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนอันเป็นผลมาจากการบังคับใช้กฎอัยการศึกและการปกครองโดยฝ่ายทหาร องค์กรให้บริการสายด่วนตลอด 24 ชั่วโมงและเผยแพร่ข้อมูลที่รวบรวมมาแก่สาธารณชน รวมทั้งให้คำแนะนำแก่ผู้ที่ถูกเรียกตัวหรือจับกุม ให้ความช่วยเหลือด้านคดีและกฎหมายแก่ประชาชนกลุ่มเปราะบางผู้ซึ่งสิทธิของพวกเขาได้รับผลกระทบจากกฎอัยการศึก รวมทั้งผู้ที่ไร้ตัวตนด้านกฎหมาย

ยื่นเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560

P.O. Box, 91, Rue des Bains, 33, 1211 Geneva 8, Switzerland
Tel: +41(0) 22 979 3800 – Fax: +41(0) 22 979 3801
Website: <http://www.icj.org> E-mail: info@icj.org

คำแถลงร่วมโดยคณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากลและศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนซึ่งยื่น ล่วงหน้าก่อนการพิจารณารายงานตามวาระฉบับที่สองของราชอาณาจักรไทยภายใต้มาตรา 40 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

I. บทนำ

1. คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล (‘ICJ’) และศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน (‘TLHR’) ยินดีที่ได้รับโอกาสให้มีส่วนร่วมในการทบทวนการดำเนินการตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (‘กติกา’) ของราชอาณาจักรไทย (‘ประเทศไทย’) อันรวมถึงรายงานตามวาระฉบับที่สองของภูมิภาคดังกล่าวภายใต้มาตรา 40 ของกติกา¹ โดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (‘คณะกรรมการ’)
 2. ในคำแถลงร่วมฉบับนี้ ICJ และ TLHR ประสงค์ที่จะขอให้คณะกรรมการฯ มุ่งความสนใจไปยังประเด็นดังต่อไปนี้ การดำเนินการตามกติกาภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญและกรอบกฎหมาย (มาตรา 2) ภาวะฉุกเฉิน (มาตรา 4) สิทธิที่จะมีชีวิตและข้อห้ามการซ้อมทรมานและการประตบตีหรือลงโทษอย่างโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี (มาตรา 2(3) 6 และ 7) สิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของบุคคล การปฏิบัติต่อบุคคลผู้ถูกกีดกันเสรีภาพ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมและเป็นอิสระของตุลาการ (มาตรา 7 9 10 14 และ 17) และเสรีภาพในการแสดงออกและการสมาคม รวมทั้งสิทธิในการชุมนุมโดยสงบ (มาตรา 9 17 19 21 22 และ 25)²

II. การดำเนินการตามกติกา ภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญและกรอบกฎหมาย

3. กรอบรัฐธรรมนูญและกรอบกฎหมายของประเทศไทยได้ถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญภายหลังการรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ซึ่งนำไปสู่การจำกัดการใช้สิทธิที่ได้รับการรับรองโดยกติกา ในลักษณะต้องห้าม

รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว

4. นับจากวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 เป็นต้นมา กองทัพไทยภายในนามของ “คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ” (‘คสช.’) ได้เดินทางยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลพลเรือนและแทนที่ด้วยการปกครองของทหาร โดยได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วประเทศ³ กระทำการรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557⁴ ยุบรัฐบาลพลเรือน ระบุใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 (ยกเว้นในหมวดที่เกี่ยวข้องกับสถาบันกษัตริย์) และแทนที่รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวด้วยรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว⁵ ที่ให้อำนาจสูงสุดในประเทศแก่ฝ่ายทหาร⁶ เพิ่มอำนาจในการสอบสวนให้แก่เจ้าหน้าที่ทหาร⁷ ตลอดจนขยายเขตอำนาจศาลทหารให้ครอบคลุมพลเรือนสำหรับความผิดบางประเภท⁸
5. ในวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 คสช. ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวซึ่งให้อำนาจอย่างกว้างขวางโดยปราศจากการตรวจสอบแก่ คสช. ซึ่งขัดกับหลักการพื้นฐานของหลักนิติธรรม หลักการแบ่งแยกอำนาจ และหลักสิทธิมนุษยชน รวมถึงความเสมอภาค การตรวจสอบได้ และความการคาดการณ์ได้ของกฎหมาย⁹ มาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวให้อำนาจอิสระแก่หัวหน้า คสช. ในการออกคำสั่งใดก็ตามที่เห็นว่าเป็นการจำเป็นเพื่อ “...ประโยชน์ในการปฏิรูปด้านต่างๆ การส่งเสริมความสามัคคีและความสมานฉันท์ของประชาชนในชาติ หรือเพื่อ ป้องกัน ระวัง หรือปราบปรามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของชาติ ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน...”

1 ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2559 ICJ และ TLHR จัดทำคำแถลงร่วมเพื่อยื่นต่อคณะกรรมการฯ สำหรับการเตรียมรายการประเด็นในการตรวจสอบรายงานตามวาระฉบับที่สองของประเทศไทยภายใต้มาตรา 40 ของกติกา โดยในคำแถลงร่วมมีการยกประเด็นข้อกังวลเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพันธกรณีของประเทศไทยภายใต้มาตรา 2, 4, 6, 7, 9, 14, 19 และ 21 ของกติกา, http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared%20Documents/THA/INT_CCPR_ICO_THA_23559_E.pdf

2 ประเด็นเหล่านี้สอดคล้องกับหัวข้อที่ถูกกำหนดในรายการประเด็นของคณะกรรมการ (List of Issues), CCPR/C/THA/Q/2, วันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2559

3 ประเทศไทย: รัฐบาลจะต้องยกเลิกกฎอัยการศึก คืนเสรีภาพสื่อ, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-authorities-must-revoke-martial-law-restore-media-freedom/>

4 รัฐประหารอย่างไม่ยั้งคิดในประเทศไทย, ICJ, <http://www.icj.org/a-reckless-coup-in-thailand/>; ประเทศไทย: ICJ ประณามการก่อรัฐประหาร, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-icj-condemns-military-coup/>

5 ประเทศไทย: รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวดูเหมือนจะละเลยเสาหลักของหลักนิติธรรม, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-interim-constitution-seems-to-ignore-key-pillars-of-rule-of-law/>

6 ประเทศไทย: กลุ่มสิทธิมนุษยชนประณามคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 13/2559 และเรียกร้องให้ยกเลิกคำสั่งดังกล่าวโดยทันที, ICJ, <https://www.icj.org/thailand-human-rights-groups-condemn-ncpo-order-132016-and-urge-for-it-to-be-revoked-immediately/>

7 ประเทศไทย: ยุติการดำเนินคดีกับพลเรือนในศาลทหาร, ICJ, <https://www.icj.org/thailand-end-prosecution-of-civilians-in-military-tribunals/>

8 คำแปลภาษาอังกฤษอย่างไม่เป็นทางการ, กรุณาดู: <http://lawdrafter.blogspot.com/2014/07/translation-of-constitution-of-kingdom.html>

คำสั่งซึ่งปราศจากการตรวจสอบตามกฎหมาย

6. ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ทั้งคำสั่งและประกาศ คสช. และคำสั่งหัวหน้า คสช. ไม่จำเป็นต้องถูกตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมาย มาตรา 47 ได้บัญญัติว่าบรรดาประกาศและคำสั่ง คสช. ที่ออกตั้งแต่การรัฐประหารจนถึงวันที่คณะรัฐมนตรีเข้ารับตำแหน่ง “...ไม่ว่าประกาศหรือคำสั่งให้มีผลบังคับในทางรัฐธรรมนูญ ในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทางตุลาการ ...” และให้เป็น “... ที่ชอบด้วยกฎหมายและชอบด้วยรัฐธรรมนูญและเป็นที่สุด”
7. ศาลไทยได้ตีความว่ามาตรา 47 ไม่อนุญาตให้มีการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งและประกาศ คสช. ยกตัวอย่างเช่น ในหลายคำพิพากษาของคดีที่มีการคัดค้านเขตอำนาจศาลทหารที่ครอบคลุมมาถึงพลเรือนตามประกาศ คสช. ที่ 37/2557 และ 38/2557 ศาลทหารกรุงเทพเห็นว่าบรรดาคำสั่งและประกาศ คสช. ถือเป็นที่สุด และผูกพันศาล ตามบทบัญญัติมาตรา 47⁹ ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2558 ศาลปกครองกลางได้ยกคำร้องของนักการเมืองรายหนึ่งซึ่งร้องขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่ง คสช. ที่ห้ามบุคคลจำนวน 155 คนเดินทางออกนอกประเทศ โดยในคำตัดสินได้มีการอ้างถึงมาตรา 47 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว¹⁰
8. นอกจากนี้ มาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ได้บัญญัติว่าคำสั่งใด ๆ ที่ออกภายใต้มาตรา 44 หรือที่รู้จักกันว่า “คำสั่งหัวหน้า คสช. (‘หน.คสช.’)” “...ชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญนี้และเป็นที่สุด...” และผูกพันเดียวกับกรณีคำสั่งและประกาศ คสช. ทว่าไปศาลไทยปฏิเสธที่จะทบทวนความชอบด้วยกฎหมายและความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของคำสั่งที่ออกตามมาตรา 44
9. เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2558 ศาลปกครองกลางยกคำฟ้องของพลเมืองรายหนึ่ง ที่ขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่ง หน.คสช.ที่ 24/2558 เรื่องการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม ในวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 ศาลปกครองสูงสุด ยกคำร้องคัดค้านคำสั่ง หน.คสช.ที่ 4/2559 เรื่องการยกเว้นการใช้บังคับกฎหมายกระทรวงให้ใช้บังคับผังเมืองรวมสำหรับการประกอบกิจการบางประเภท สำหรับทั้งสองกรณีศาลตัดสินว่ามาตรา 44 บัญญัติให้คำสั่ง หน.คสช.ชอบด้วยกฎหมาย ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และเป็นที่สุด¹¹
10. อีกตัวอย่างหนึ่งของการที่ศาลไม่สามารถทบทวนความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่ง หน.คสช. ได้เป็นเรื่องเกี่ยวกับคำสั่งว่าด้วยการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ (‘SEZ’) ทั่วประเทศไทย คำสั่ง หน.คสช.ที่ 17/2558 3/2559 และ 74/2559 ได้อนุญาตให้จัดที่ดินสำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ และในขณะเดียวกันก็ยินยอมให้มีการเลือกการตรวจสอบถ่วงดุลตามปกติที่กฎหมายไทยกำหนดไว้สำหรับโครงการดังกล่าว ทั้งนี้ เนื่องจากชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากกระบวนการเหล่านี้ไม่สามารถขอให้มีการทบทวนความชอบด้วยกฎหมายของการดำเนินการตามคำสั่ง หน.คสช.ดังกล่าวได้ พวกเขาจึงไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากนำคดีขึ้นสู่ศาลโดยใช้เหตุอื่นในเชิงยุทธศาสตร์แทน อาทิ การคัดค้านการออกโฉนดที่ดินโดยกระทรวงการคลังหลังจากมีการยึดครองที่ดินภายใต้คำสั่ง หน.คสช. แล้ว¹²
11. ในท้ายสุด บทบัญญัติในร่างรัฐธรรมนูญซึ่งผ่านการรับรองโดยผลประชามติเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2559 ยืนยันอีกครั้งถึงความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมายของคำสั่ง ประกาศ และการกระทำทั้งหมดของ คสช. ทั้งในอดีตและอนาคต มาตรา 279 ของร่างรัฐธรรมนูญบัญญัติให้บรรดาคำสั่ง ประกาศ และการกระทำที่กระทำโดยภายใต้มาตรา 44 “...ที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือที่จะออกใช้บังคับต่อไป...ไม่ว่าจะเป็นประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำที่มีผลใช้บังคับในทางรัฐธรรมนูญ ทางนิติบัญญัติ ทางบริหาร หรือทางตุลาการ...เป็นประกาศ คำสั่ง การกระทำ หรือการปฏิบัติที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้และกฎหมาย และมีผลใช้บังคับโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้ต่อไป”¹³ มาตรา 279 ของร่างรัฐธรรมนูญยังบัญญัติต่อไปว่าการยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งหรือประกาศ คสช. ให้กระทำโดยพระราชบัญญัติ

9 อัยการทหาร v. สมบัติ บุญงามอนงค์, คดีค้างพิจารณาเลขที่ 24ก./2557, คำวินิจฉัยของศาลวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2558; อัยการทหาร v. วรเจตน์ ภาศิริรัตน์, คดีค้างพิจารณาเลขที่ 32ก./2557, คำวินิจฉัยของศาลวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2558; อัยการทหาร v. จาตุรนต์ ฉายแสง, คดีค้างพิจารณาเลขที่ 31ก./2557, คำวินิจฉัยของศาลวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558; และอัยการทหาร v. จิตรา คชเดช, คดีค้างพิจารณาเลขที่ 28ก./2557, คำวินิจฉัยของศาลวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2558

10 Court rejects challenge against NCPO order, หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์, กรุงเทพมหานคร <http://www.bangkokpost.com/news/politics/642384/court-rejects-challenge-against-ncpo-order>

11 หนึ่งในปีภายใต้คำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 3/2558: การใช้อำนาจพิเศษในสถานการณ์ปกติ, TLHR, <https://tlhr2014.wordpress.com/2016/04/22/one-year-head-of-ncpo-order-3-2015/>

12 ชาวบ้านแม่สอดยื่นฟ้องรัฐบาลทหารเพื่อยุติเขตเศรษฐกิจพิเศษ, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://www.prachatai3.info/english/node/6686>

13 คำแปลภาษาอังกฤษอย่างไม่เป็นทางการ, กรุณาดู: <https://www.icj.org/thailand-english-translation-of-draft-constitution/>

ปราศจากความรับผิดชอบ – ภาวะการลายนวลพันผิด

12. หัวหน้า สมาชิก และตัวแทนของ คสช. ได้รับความคุ้มครองจากความรับผิดทางกฎหมายสำหรับการกระทำที่ล่วงละเมิดของพวกเขามาตรา 48 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวบัญญัติให้บรรดาการกระทำทั้งหลายของ คสช. เนื่องในการรัฐประหาร รวมทั้งการกระทำโดยบุคคลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ คสช. แม้ว่าจะเป็นการกระทำที่ผิดต่อกฎหมาย “...พ้นจากความผิดและความรับผิดโดยสิ้นเชิง”¹⁴
13. ศาลไทยได้รับรองการไม่ต้องรับผิดของ คสช. ภายใต้มาตรา 48 ด้วยเช่นกัน ในวันครบรอบหนึ่งปีของการรัฐประหาร กลุ่มนักเคลื่อนไหวที่เรียกตัวเองว่าพลเมืองได้กลับได้ยื่นฟ้องนายกรัฐมนตรีนายพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และพวกอีกห้าคน ในข้อหาทบกฏจากการทำรัฐประหาร ในวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2558 ศาลชั้นต้นยกคำฟ้องด้วยเหตุผลว่ามาตรา 48 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ได้ยกเว้น คสช. จากความรับผิดตามกฎหมาย¹⁵ ในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 ศาลอุทธรณ์ยืนตามคำตัดสินดังกล่าว ต่อมาวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2559 ทางกลุ่มได้ยื่นฎีกา ปัจจุบันคดีกำลังอยู่ในการพิจารณาของศาลฎีกา¹⁶

สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอย่างมีประสิทธิภาพ

14. ความเปลี่ยนแปลงของกฎหมายภายหลังการรัฐประหารได้ส่งผลให้ผู้เสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนไม่สามารถแสวงหาการเยียวยา รวมทั้งค่าชดเชยความเสียหายได้ ซึ่งขัดกับมาตรา 2 ของกติกา ยกตัวอย่างเช่น การยกเลิกรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ซึ่งมาตรา 32 ของรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้ให้หลักประกันการเยียวยาในกรณีการ “การทรมาน ทารณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม” ทำให้นายฮาซัน อุซิง ผู้ซึ่งกล่าวอ้างว่าเขาถูกซ้อมทรมานเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2557¹⁷ โดยหน่วยงานความมั่นคงใน ‘จังหวัดชายแดนภาคใต้’ ของประเทศที่เกิดปัญหาความไม่สงบ ถูกปฏิเสธการเยียวยา ในวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2557 ศาลจังหวัดปัตตานีมีคำพิพากษาว่านายฮาซัน อุซิงไม่มีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาทางกฎหมายหรือค่าชดเชยความเสียหาย เนื่องจากคำร้องของเขาเป็นไปตามมาตรา 32 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ซึ่งถูกยกเลิกไปแล้วในขณะที่มีคำพิพากษา¹⁸ ในหนังสือเพื่อนศาล (*amicus curiae*) ที่ยื่นระหว่างการพิจารณาคดี ICJ ได้เสนอว่ามาตรฐานระหว่างประเทศกำหนดให้ประเทศไทยไม่สามารถใช้บทบัญญัติของกฎหมายภายในประเทศเป็นเหตุในการไม่ปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ อาทิ กติกา และอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (‘CAT’) ได้¹⁹

คำสั่งและประกาศในเชิงปราบปรามของ คสช.

15. นับจากวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 คสช. ได้ออกคำสั่งทั่วไปอย่างน้อย 202 ฉบับ และประกาศอีก 125 ฉบับ²⁰ ซึ่งหลายฉบับขัดแย้งกับพันธกรณีของประเทศไทยภายใต้กติกา ได้แก่ การกำหนดใช้เคอร์ฟิวทั่วประเทศ²¹ (ยกเลิกเมื่อวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2557) การห้ามชุมนุมทางการเมืองตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป²² การจำกัดเสรีภาพสื่อ²³ การเรียกตัวบุคคลไปยังค่ายทหารและการลงโทษผู้ที่ไม่สามารถหรือปฏิเสธที่จะไปรายงานตัว²⁴ การสั่งให้ดำเนินคดีกับพลเรือนในศาลทหารสำหรับความผิดบางประเภท ซึ่งรวมการฝ่าฝืนคำสั่งและประกาศ คสช. ความผิดทำนองยุ่งปลุกปั่น และความผิดฐานหมิ่นประมาทสถาบันกษัตริย์ (*lèse majesté*) ซึ่งมีข้อความกว้างขวาง

14 ดู เชิงอรธ 8

15 Anti-coup group wants treason suit against PM, เดอะเนชั่น, กรุงเทพมหานคร <http://www.nationmultimedia.com/politics/Anti-coup-group-wants-treason-suit-against-PM-30265531.html>

16 ศาลฎีกาจับฟ้องของกลุ่มด้านรัฐประหาร, ข่าวสด, กรุงเทพมหานคร, [www.khaosod.co.th/view_newsonline.php?newsid=1464019623\(TH\)](http://www.khaosod.co.th/view_newsonline.php?newsid=1464019623(TH))

17 ประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยมีเชื้อสายมลายูมุสลิม และมีการต่อต้านเพื่อไม่ให้เกิดการผนวกรวมเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทยจนเป็นเหตุของการก่อความไม่สงบด้วยอาวุธใน พ.ศ. 2547 ส่งผลให้ประชาชนประมาณ 4,000-6,000 คน ถูกฆ่าตายตั้งแต่นั้นมา สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม กรุณา ดู รายงานของ ICJ เรื่อง พ.ร.บ.ความมั่นคงภายในราชอาณาจักร หลักยุติธรรมบนเส้นด้าย?, ICJ, <http://www.icj.org/thailands-internal-security-act-risking-the-rule-of-law>

18 ประเทศไทย: คำพิพากษาของศาลทำให้เกิดคำถามเรื่องความคุ้มครองจากการซ้อมทรมาน, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-torture-victim-denied-redress-government-should-comply-with-international-rights-obligations/>

19 หนังสือเพื่อนศาลในคดีร้องเรียนโดยนางสาวรอฮีมะ อุซิง (คดีหมายเลข Tor Por 1/2557), ICJ, <http://icj.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2014/10/Thailand-Amicus-Hasan-Useng-Advocacy-legal-submission-2014-ENG.pdf>

20 ประกาศและคำสั่งของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ กรุณาดู: <http://library2.parliament.go.th/giventake/ncpo.html>

21 ประกาศ คสช. ที่ 3/2557

22 ประกาศ คสช. ที่ 7/2557 และคำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558

23 ประกาศ คสช. ที่ 15/2557

24 ระหว่างวันที่ 22 พฤษภาคมและเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2557 คสช. ออกคำสั่ง 37 ฉบับ (คำสั่ง คสช. ที่ 1, 2, 3, 5, 6, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 23, 25, 29, 30, 31, 34, 35, 36, 42, 43, 44, 46, 48, 49, 50, 52, 53, 57, 58, 61, 63, 65, 68, 82 และ 86/2557) เพื่อเรียกตัวบุคคล 472 คน อย่างเป็นทางการ ให้รายงานตัวต่อกองทัพประกาศ คสช. ที่ 41/2557 กำหนดว่าการไม่มารายงานตัวตามที่ถูกรับว่าเป็นความผิดทางอาญา การฝ่าฝืนมีโทษจำคุกสูงสุดสองปี โทษปรับสูงสุด 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือการยึดและอายัดเงินหรือสินทรัพย์อื่นๆ ส่วนประกาศ คสช. ที่ 39/2557 ระบุว่าผู้ที่มีรายงานตัวจะต้องลงนามในถ้อยคำที่ตกลงตามเงื่อนไขว่าพวกเขาจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมือง และจะไม่เดินทางออกนอกประเทศโดยไม่ได้รับอนุญาตจาก คสช. นอกจากนี้ คสช. ยังกำหนดด้วยว่าการละเมิดเงื่อนไขใดๆ ถือเป็นความผิดทางอาญาภายใต้เขตอำนาจศาลทหาร

และคลุมเครือ ทั้งนี้ แม้ว่าคำสั่งวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2559 จะยุติการดำเนินคดีกับพลเรือนในศาลทหาร แต่กลับครอบคลุมเฉพาะความผิดอาญาที่กระทำภายหลังวันมีคำสั่ง โดยประกาศฉบับสำคัญที่ขยายเขตอำนาจศาลทหารให้ครอบคลุมพลเรือนยังคงไม่ถูกยกเลิก²⁵

16. ในส่วนที่เกี่ยวกับคำสั่ง หน.คสช. ซึ่งออกภายใต้มาตรา 44 จำนวนคำสั่งได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว โดยนับจาก พ.ศ. 2557 เป็นต้นมา หัวหน้า คสช. ได้ออกคำสั่งแล้วอย่างน้อย 130 ฉบับ (หนึ่งฉบับใน พ.ศ. 2557 48 ฉบับใน พ.ศ. 2558 78 ฉบับใน พ.ศ. 2559 และฉบับนี้ 3 ฉบับใน พ.ศ.2560)²⁶
17. คำสั่งที่ออกภายใต้มาตรา 44 มีทั้งคำสั่งที่จำกัดสิทธิของประชาชนในประเทศโดยตรง รวมถึงคำสั่งอื่นซึ่งเป็นเรื่องของกระบวนการทางราชการ บรรดาคำสั่งที่นำกังวลเป็นอย่างมาก ได้แก่ คำสั่งให้เจ้าหน้าที่ดินเพื่อจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยไม่ต้องผ่านการตรวจสอบถ่วงดุลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมตามปกติตั้งที่กฎหมายภายในประเทศกำหนด²⁷ คำสั่งที่ให้อำนาจอย่างท่วมท้นแก่เจ้าหน้าที่ทหารในการสอบสวน จับกุมและคุมขังบุคคลในสถานที่ควบคุมอย่างไม่เป็นทางการ²⁸ ตลอดจนคำสั่งห้ามชุมนุมตั้งแต่ห้าคนขึ้นไปเพื่อจุดประสงค์ทางการเมือง²⁹

กฎอัยการศึกและคำสั่งที่เข้ามาแทนที่ได้แก่ คำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558 และ 13/2559

คำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558

18. ในวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 สองวันก่อนการรัฐประหาร กองทัพบกได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วประเทศ³⁰ ซึ่งกฎอัยการศึกษังก่อให้เกิดกำหนดให้ทหารมีอำนาจเหนือเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือน รวมถึงอำนาจจับกุมและคุมขังบุคคลในทางปกครองได้เป็นเวลาเจ็ดวันโดยปราศจากข้อหาและโดยไม่จำเป็นต้องนำตัวไปปรากฏต่อศาล
19. ในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2558 หลังจากบังคับใช้กฎอัยการศึกทั่วประเทศเป็นเวลาเกือบหนึ่งปี คสช. ได้ยกเลิกกฎอัยการศึกในจังหวัดส่วนใหญ่ของประเทศไทย ทว่า กฎอัยการศึกษังกังใช้บังคับในพื้นที่ซึ่งเดิมบังคับใช้อยู่ก่อนวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2557³¹
20. ภายหลังจากยกเลิกกฎอัยการศึก หัวหน้า คสช. ได้อาศัยอำนาจตามมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวออกคำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558 แก้ไขโดยคำสั่ง หน.คสช. ที่ 5/2558 ในเวลาถัดมา กำหนดให้ “เจ้าพนักงานรักษาความสงบเรียบร้อย” ที่ได้รับการแต่งตั้งมีอำนาจหลายประการเทียบเท่ากับอำนาจของฝ่ายทหารภายใต้กฎอัยการศึก³² นอกจากนี้คำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558 ยังให้อำนาจแก่ฝ่ายทหารอย่างกว้างขวางกว่าอำนาจภายใต้กฎอัยการศึก อันรวมถึงอำนาจการสอบสวนที่เพิ่มมากขึ้น การกระทำโดยใต้คำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558 จะไม่ต้องถูกตรวจสอบ และการเรียกร้องค่าชดเชยความเสียหายจากเจ้าพนักงานรักษาความสงบเรียบร้อย ซึ่งได้กระทำการ “โดยสุจริต” เป็นการต้องห้าม
21. เมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2558 ข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติตอบโต้การใช้คำสั่ง หน.คสช. เหล่านี้แทนกฎอัยการศึก โดยระบุว่า “โดยปกติข้าพเจ้าจะยินดีกับการยกเลิกกฎอัยการศึก และสนับสนุนให้มีการยกเลิกกฎอัยการศึกในประเทศไทยอย่างจริงจัง ... หากแต่ข้าพเจ้ากลับต้องตื่นตระหนกกับการตัดสินใจที่เข้มงวดมากขึ้นมาใช้แทนกฎอัยการศึก ซึ่งเป็นการให้อำนาจอย่างไม่มีจำกัดแก่นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน โดยปราศจากการกำกับดูแลในประเด็นด้านความชอบด้วยกฎหมายอย่างสิ้นเชิง”³³

25 ประกาศ คสช. ที่ 37/2557, 38/2557, 50/2557 และคำสั่ง หน.คสช. ที่ 55/2559

26 ดู เชิงอรธ 20; ประเทศไทย: ICJ ตระหนักต่อการใช้อำนาจโดยพลการภายใต้มาตรา 44 ที่เพิ่มมากขึ้น, ICJ, <https://www.icj.org/thailand-icj-alarmed-at-increasing-use-of-arbitrary-powers-under-Article-44/>

27 ยกตัวอย่างเช่นคำสั่ง หน.คสช. ที่ 17/2558

28 คำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558, 5/2558, และ 13/2559

29 คำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558

30 ประเทศไทย: รัฐบาลไทยจะต้องยกเลิกกฎอัยการศึก คืนเสรีภาพสื่อ, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-authorities-must-revoke-martial-law-restore-media-freedom/>

31 กฎอัยการศึกมีผลบังคับอยู่ก่อนแล้วใน 31 จังหวัดและ 185 ตำบลใน 77 จังหวัดของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดตามแนวชายแดนพม่า ลาว กัมพูชา และมาเลเซีย ทั้งนี้ บริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังปิดตานิ ยะลา และนราธิวาส ล้วนเป็นพื้นที่ที่มีหลักฐานสนับสนุนชัดเจนในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชน

32 คำแปลอย่างไม่เป็นทางการของคำสั่งรัฐบาลทหารที่นำมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวมาใช้บังคับแทนกฎอัยการศึก, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://www.prachatai.com/english/node/4933>; ประเทศไทย: ยกเลิกกฎอัยการศึกและคืนสู่การปกครองโดยอำนาจพลเรือน, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-lift-martial-law-and-return-the-country-to-civilian-authority/>

33 หัวหน้าสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติเห็นสัญญาณเตือนภัยจากการที่รัฐบาลไทยใช้อำนาจอย่างไม่มีจำกัดและ “เข้มงวด”, OHCHR

คำสั่ง หน.คสช.ที่ 13/2559

22. ในวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2559 หัวหน้า คสช. ได้ออกคำสั่ง หน.คสช. ที่ 13/2559 ซึ่งกำหนดให้ “เจ้าพนักงานป้องกันและปราบปราม” ที่ได้รับแต่งตั้ง รวมทั้งผู้ช่วย ซึ่งล้วนเป็นเจ้าหน้าที่ทหาร มีอำนาจอย่างกว้างขวางในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม 27 ประเภท ได้แก่ ความผิดต่อความสงบของประชาชน เสรีภาพและชื่อเสียง การเข้าเมือง การค้ามนุษย์ ยาเสพติด และอาวุธ ทั้งนี้ เจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามได้รับมอบอำนาจตำรวจอย่างกว้างขวาง ได้แก่ อำนาจในการจับกุม คุมขังและค้นตัวผู้ต้องสงสัย (โดยปราศจากหมายศาล) ตลอดจนควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยไว้ในสถานที่ซึ่งไม่มีการรับรองว่าเป็นสถานที่คุมขังอย่างเป็นทางการได้ถึงเจ็ดวัน นอกจากนี้ พวกเขายังได้รับความคุ้มครองจากการถูกดำเนินคดีในการปฏิบัติตามคำสั่ง อีกทั้งได้รับการยกเว้นจากการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำใดๆของตน และเช่นเดียวกับคำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558 การเรียกร้องค่าชดเชยความเสียหายจากเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปราม ซึ่งได้กระทำการ “โดยสุจริต” เป็นการต้องห้าม³⁴

III. ภาวะฉุกเฉิน

23. ในวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 สองวันก่อนการรัฐประหาร กองทัพได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วประเทศ วันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 ประเทศไทยแจ้งว่าจะเพิกถอนสิทธิตามมาตรา 4(1) ของกติกาฯ ในมาตรา 12(1) (เสรีภาพในการเคลื่อนไหว) มาตรา 14(5) (สิทธิที่จะได้รับการทบทวนคำพิพากษาโทษและการตัดสินลงโทษโดยตุลาการระดับสูงขึ้น) มาตรา 19 (เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก) และมาตรา 21 (เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ)³⁵
24. การเพิกถอนสิทธิในบทบัญญัติของกติกาฯ ดังที่กล่าวมา ยังคงมีผลจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้วรรค 43 ในคำแถลงตอบของประเทศไทยต่อประเด็นรายการของคณะกรรมการฯ (“คำตอบของประเทศไทย”) เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 มีการอ้างว่า “เนื่องจากประเทศไทยอยู่ในระยะเปลี่ยนผ่าน การเพิกถอนสิทธิดังกล่าวยังคงมีความจำเป็นเพื่อรับประกันความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อป้องกันการกระทำใดๆ ที่อาจสร้างความแตกแยกและการแบ่งฝักฝ่ายมากขึ้น” แต่ก็มีข้อกังวลว่าแท้จริงแล้วสถานการณ์ปัจจุบันในประเทศไทยนำมาซึ่ง “ภาวะฉุกเฉินสาธารณะซึ่งคุกคามความอยู่รอดของชาติ” ตามที่กำหนดในมาตรา 4 ของกติกาฯ³⁶ หรือไม่ แต่ไม่ว่ากรณีใดก็ตาม มาตรการจำเพาะที่รัฐบาลไทยนำมาใช้ถือว่าไม่ได้สัดส่วน และเหตุผลส่วนใหญ่ที่ยกขึ้นมาอ้างไม่ได้ถูกยอมรับโดยกติกาฯ ว่าเป็นมูลเหตุรับฟังได้เพื่อการจำกัดสิทธิมนุษยชน
25. จากรายงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศไทย (“กสม.”) เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 คสช. อ้างว่าการบังคับใช้กฎอัยการศึกทั่วประเทศเป็นมาตรการหนึ่งที่ต้องนำมาใช้เพื่อระงับ ยับยั้ง ควบคุมสถานการณ์ และจะใช้เท่าที่จำเป็นใช้กับ “ผู้กระทำความผิด” และ “บุคคลที่มีความเห็นต่าง” ก็จะเรียกมา “ปรับทัศนคติ” พูดคุย ทำความเข้าใจและปล่อยตัวไป แต่ไม่ว่าข้ออ้างเป็นเช่นใด กสม. สรุปไว้ในรายงานว่าสถานการณ์หลังการรัฐประหารไม่เข้าข่ายภาวะฉุกเฉินสาธารณะซึ่งคุกคามความอยู่รอดของชาติ ดังนั้น กสม. จึงสรุปว่าการบังคับใช้กฎอัยการศึก หรือกฎหมายอื่นใดที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นมาตรการซึ่งไม่สอดคล้องกับพันธกรณีของประเทศไทยภายใต้กติกาฯ³⁷

IV. สิทธิที่จะมีชีวิต และ ข้อห้ามการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี

26. ข้อกล่าวหาว่ามีการทรมานและการประติบัติที่โหดร้ายอื่นๆ การบังคับให้สูญหาย และการเสียชีวิตระหว่างถูกควบคุมตัว โดยตำรวจและ/หรือทหาร มักไม่ได้รับการสอบสวนอย่างรวดเร็ว เป็นกลางและมีประสิทธิภาพโดยทางการไทย โดยทั่วไป ในกรณีซึ่งมีการจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้เสียหาย ผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดมักจะไม่ถูกดำเนินคดี

34 ดู เชิงอรรด 6

35 กรุณาดูเนื้อหาเพิ่มเติมของการเพิกถอนสิทธิโดยประเทศไทยเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 ที่: [https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtsdg_no=IV-4&chapter=4\(=en#EndDec](https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtsdg_no=IV-4&chapter=4(=en#EndDec) ซึ่งอ้างถึงการเพิกถอนสิทธิ “จำเพาะในมาตรา 12 (1) ด้วยการประกาศเคอร์ฟิวที่ถูกยกเลิกในวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2557 มาตรา 14 (5) เฉพาะกรณีที่เกิดเหตุร้ายได้รับมอบเขตอำนาจครอบคลุมมาตรา 107-112 ของประมวลกฎหมายอาญา และความผิดต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร มาตรา 19 ด้วยการห้ามการกระจายเสียงหรือจัดพิมพ์เนื้อหาบางประการ โดยเฉพาะเนื้อหาที่ยูเอชซีเกิดความขัดแย้งและบาดหมางในสังคม เนื้อหาเท็จหรือปลุกระดม และมาตรา 21 ด้วยการจำกัดการรวมตัวทางการเมือง โดยข้อจำกัดเหล่านี้จะถูกทบทวนและค่อยๆ ยกเลิก”

36 คณะกรรมการฯ, ความเห็นทั่วไปที่ 29, ภาวะฉุกเฉิน (มาตรา 4), เอกสารสหประชาชาติ CCPR/C/21/Rev.1/Add.11 (2001), วรรค 2 และ 4 คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่า “มาตรการเพิกถอนสิทธิตามบทบัญญัติของกติกาฯ จะต้องมัลักษณะเป็นข้อยกเว้นและเป็นการชั่วคราวเท่านั้น” และมาตรการดังกล่าวจำกัด “อย่างเคร่งครัดเฉพาะในขอบเขตที่จำเป็นต่อสถานการณ์เร่งด่วน” และจะต้องสะท้อน “หลักของความได้สัดส่วน”

37 สำหรับรายงานฉบับเต็ม กรุณาดู <https://tlhr2014.files.wordpress.com/2016/06/nhrcreport.pdf>

ร่างกฎหมายเกี่ยวกับการซ่อมทรมานและการบังคับให้สูญหาย

- 27. ประเทศไทยอยู่ในช่วงกระบวนการร่างกฎหมายชื่อว่า ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการซ่อมทรมานและการบังคับให้บุคคลสูญหาย ซึ่งมีเป้าประสงค์เหนืออื่นใดที่จะบัญญัติให้การซ่อมทรมานและการบังคับให้สูญหายเป็นความผิดทางอาญา โดยในวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2559 ร่างพรบ.ดังกล่าวได้รับการเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ('สนช.') เพื่อพิจารณา แต่ยังไม่ถูกตราเป็นกฎหมาย และยังไม่เป็นที่ทราบกันว่าร่างฉบับสุดท้ายจะสอดคล้องกับพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศของประเทศไทยหรือไม่ รวมถึงพันธกรณีภายใต้ CAT และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ ('ICPPED') ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามแล้ว แต่ยังมีไม่ได้ให้สัตยาบัน
- 28. อย่างไรก็ตาม ร่างพรบ.ที่ ICJ และ TLHR ได้เห็นเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2559 ได้นำไปสู่ข้อกังวลบางประการ เนื่องจากร่างพรบ.ดังกล่าวได้ละเว้นที่จะบัญญัติให้การประตบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีเป็นความผิดทางอาญา³⁸ มิได้ระบุชัดเจนว่าคำให้การที่เป็นผลจากการซ่อมทรมานไม่สามารถนำมาใช้เป็นหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ เว้นแต่เป็นหลักฐานในคดีที่มีการกล่าวหาว่าผู้ต้องสงสัยกระทำการซ่อมทรมาน อีกทั้ง มิได้ระบุถึงความเป็นไปได้ที่จะพิพากษาลงโทษผู้ใดในกรณีที่การบังคับให้สูญหายดังกล่าวเกิดขึ้นก่อนพระราชบัญญัตินี้มีผลบังคับใช้ ซึ่งเป็นการละเลยการพิจารณาถึงความต่อเนื่องของอาชญากรรมบังคับให้สูญหาย³⁹
- 29. ยิ่งกว่านั้น ภายใต้กรอบกฎหมายที่บังคับใช้ภายหลังการรัฐประหารนั้น ความเป็นไปได้ที่แม้ร่างกฎหมายฉบับนี้จะผ่านการพิจารณาและบัญญัติมาเป็นกฎหมาย ผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดซึ่งเป็นสมาชิกหรือตัวแทน คสช. อาจได้รับความคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวและคำสั่งร่วมทั้งประกาศอื่นๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้นเพื่อไม่ต้องถูกดำเนินคดี

การทรมาน การประตบัติที่โหดร้าย และการเสียชีวิตระหว่างถูกควบคุมตัวในสถานการณ์ที่เป็นที่โต้แย้ง

- 30. ใน พ.ศ. 2557 คณะกรรมการต่อต้านการทรมาน แสดงความกังวลอย่างยิ่ง “เกี่ยวกับการมีคำกล่าวหาอย่างต่อเนื่อง เรื่องการซ่อมทรมานและการประตบัติที่โหดร้ายต่อผู้ต้องคุมขังอย่างแพร่หลาย” และเสนอแนะให้ประเทศไทย “ดำเนินมาตรการที่มีประสิทธิภาพโดยพลันเพื่อสืบสวนสอบสวนกรณีการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายทั้งปวง อีกทั้งดำเนินคดีและลงโทษผู้รับผิดชอบต่อการกระทำดังกล่าว⁴⁰

คำกล่าวหาเรื่องการทรมานและการประตบัติที่โหดร้ายภายหลังการรัฐประหาร

- 31. TLHR ได้เก็บข้อมูลคำกล่าวหาเรื่องการทรมานและการประตบัติที่โหดร้ายต่อผู้ถูกคุมขังตามกฎอัยการศึกภายหลังการรัฐประหารอย่างน้อย 18 กรณี⁴¹ ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2557 TLHR ได้จัดทำรายงานในหัวข้อ “สถานการณ์สิทธิมนุษยชน 100 วันหลังรัฐประหาร” ซึ่งข้อกล่าวหาการทรมานบุคคลผู้ถูกคุมขังตามกฎอัยการศึก 14 กรณีดังกล่าวก็ได้ถูกรวบรวมไว้ด้วย และระบุว่าคำกล่าวหาเหล่านั้น “จะต้องได้รับการสืบสวนสอบสวนโดยเร็ว โดยอิสระ และเป็นกลาง”⁴² นอกจากนี้ รายงานยังบ่งชี้ว่าผู้กล่าวอ้างว่าถูกซ่อมทรมานหวาดกลัวที่จะยื่นคำร้อง เนื่องจากพวกเขากำลังถูกดำเนินคดีด้วยข้อหาทางอาญาและหลายคนยังถูกจองจำอยู่ ดังนั้นจึงทำให้พวกเขาหวาดกลัวกับการแก้แค้นเอาคืน ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ได้ให้คำตอบกับ TLHR ว่าคำร้องเรียนทั้ง 14 กรณีถูกส่งต่อไปยัง กสม. แล้ว
- 32. เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2559 TLHR ได้รับรายงานของ กสม. ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 ซึ่งสรุปว่าคำกล่าวหาดังกล่าวขาดหลักฐานทางการแพทย์และนิติเวชที่บ่งชี้ถึงการซ่อมทรมาน อย่างไรก็ตาม กสม. ระบุว่าการศึกษาสืบสวนสอบสวนคำกล่าวหากรณีการทรมานดังกล่าวของ กสม. ต้องหยุดชะงักลงเนื่องจากอุปสรรคในการเข้าถึงพยานหลักฐานในเวลาอันสมควร และด้วยข้อเท็จจริงที่ว่าการศึกษาสืบสวนสอบสวนนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง กสม.ยังกล่าวต่อไปอีกว่าอำนาจคุมขังบุคคลได้ถึงเจ็ดวันภายใต้กฎอัยการศึกโดยปราศจากการเปิดเผยสถานที่คุมขัง ก่อให้เกิดความเสี่ยงที่ผู้ต้องคุมขังจะถูกซ่อมทรมานได้⁴³

38 คณะกรรมการต่อต้านการทรมาน ความเห็นทั่วไปที่ 2,การใช้มาตรา 2 โดยรัฐสมาชิก UN Doc CAT/C/GC/2 วันที่ 24 มกราคม พ.ศ.2551 วรรค 6
 คณะกรรมการยืนยันว่ามาตรา 3-15 ของ CAT “มีพันธระผูกพันเช่นกัน ทั้งในกรณีการทรมานและการประตบัติที่โหดร้าย”
 39 ความเห็นทั่วไปของคณะกรรมการด้านการสูญหายโดยถูกบังคับหรือโดยไม่สมัครใจ เรื่อง การถูกบังคับให้สูญหายคืออาชญากรรมต่อเนื่อง, A/HRC/16/48, <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Disappearances/GC-EDCC.pdf>
 40 บทสรุปข้อสังเกตของคณะกรรมการต่อต้านการทรมานในรายงานเบื้องต้นเกี่ยวกับประเทศไทย, CAT/C/THA/CO/1, วรรค 10
 41 สิทธิมนุษยชนในหนึ่งปีหลังรัฐประหาร พ.ศ. 2557: กระบวนการตุลาการอำพรางภายใต้คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ, TLHR, https://tlhr2014.files.wordpress.com/2015/06/20150604_tlhr-report-human-rights-one-year-after-the-2014-coup.pdf
 42 “สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในหนึ่งร้อยวันหลังรัฐประหาร”, TLHR, <https://tlhr2014.files.wordpress.com/2015/01/all-en-tlhr-100-days-human-rights-report.pdf>
 43 สำหรับรายงานฉบับเต็ม กรุณาดู: <https://tlhr2014.files.wordpress.com/2016/06/nhrc-report.pdf>

ความล้มเหลวที่จะสืบสวนสอบสวนคำกล่าวหาว่ามีการทรมานโดยรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและเป็นกลาง

33. ตลอดปี พ.ศ. 2559 องค์กรเอกชนหลาย ๆ องค์กรได้เผยแพร่รายงานเกี่ยวกับคำกล่าวหาว่ามีการทรมานและการประตบตีที่โหดร้าย เช่นกัน และเรียกร้องให้ประเทศไทยดำเนินการสืบสวนสอบสวนโดยเร็ว เป็นกลาง และมีประสิทธิภาพ⁴⁴ ในบางกรณี ไม่ปรากฏว่ามี การสืบสวนสอบสวนคำกล่าวหาเรื่องข้อทรมานและการประตบตีที่โหดร้ายแต่อย่างใด อันถือเป็นการขัดกับพันธกรณีของประเทศไทย ภายใต้ CAT และกติกา⁴⁵ ตัวอย่างเช่น กรณีนางสาวกริชสุตา คุณะเสน ซึ่งเป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมือง ได้ถูกพาตัวออกจากบ้าน ในช่วงเย็นวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 และตกเป็นเหยื่อของการบังคับให้สูญหาย ก่อนจะได้รับกำปล่อยตัวเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นเวลา 29 วันภายหลังการ “สูญหาย” ของเธอ โดยเธอกล่าวอ้างว่าเธอถูกทำร้ายร่างกายและถูกคุกคามทางเพศ จนถึงปัจจุบัน ยังไม่มีคำตอบจากทางการไทยในกรณีของเธอ อีกทั้งไม่ปรากฏการสืบสวนสอบสวนโดยรวดเร็ว อย่างอิสระ เป็นกลาง และมีประสิทธิภาพดังที่กำหนดในมาตรา 2(3) 7 และ 9 ของกติกา⁴⁶ อีกตัวอย่างหนึ่งเป็นกรณีของจำเลยสี่คน ซึ่งต้องหว่าเกี่ยวข้องกับ การปาระเบิดมือใส่ศาลาอายุากรุงเทพ⁴⁷ ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2558 กองบัญชาการตำรวจนครบาลได้ตอบโต้คำกล่าวหาเรื่อง การทรมานของหนึ่งในจำเลยที่ชื่อ นายสรเรณู ศรีอ่อนเรือน โดยกล่าวว่า เป็นไปได้ที่รอยบาดแผลบนร่างกายของเขาอาจเกิดจากการ หลัดหรือกระแทกวัตถุที่มีลักษณะที่อ และสรุปว่าไม่สามารถพิสูจน์ว่ามี การข้อทรมานเกิดขึ้น⁴⁸ ต่อมาในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2558 นายสรเรณู ศรีอ่อนเรือน ได้โต้แย้งผลการสอบสวนของตำรวจและกล่าวอ้างว่าเขาถูกทรมานและประตบตีอย่างโหดร้ายโดยเจ้าหน้าที่ ทหารผู้จับกุมและสอบปากคำเขาระหว่างถูกคุมขังภายใต้กฎอัยการศึกเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2558 และร้องขอให้มีการสอบสวนครั้ง ใหม่⁴⁹ ทว่า ไม่ปรากฏความคืบหน้าในการสอบสวนคำกล่าวหาดังกล่าวเลย

ขาดความเสียหายแต่ไม่มีผู้ใดถูกดำเนินคดี

34. ในหลายกรณี ผู้เสียหายที่กล่าวอ้างว่าถูกทรมาน หรือครอบครัวของผู้ที่เสียชีวิตอันเป็นผลจากการข้อทรมาน ได้รับการชดเชยความเสียหาย แต่ไม่มีการนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ยกตัวอย่างเช่น กรณีอิหม่ามยะผา กาเซ็ง ซึ่งมีคำกล่าวหาว่าถูก ข้อทรมานและเสียชีวิตระหว่างอยู่ภายใต้การควบคุมตัวโดยทหารเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2551⁵⁰ ภายหลังการไกล่เกลี่ยโดยศาลแพ่ง ครอบครัวของเขาได้รับค่าชดเชยเป็นเงิน 5.2 ล้านบาท ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2558 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต แห่งชาติ (ปปช.) ซึ่งเริ่มการสืบสวนใน พ.ศ. 2558 พบว่าคดีมีมูลพอที่จะตั้งข้อหาประตบตีผิดทางวินัยอย่างร้ายแรงและประตบตี มิชอบแก่เจ้าหน้าที่รายหนึ่ง แต่พยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะสนับสนุนการตั้งข้อหาแก่เจ้าหน้าที่อีกสี่นายที่เกี่ยวข้อง⁵¹ ปปปช.ส่ง ผลการสอบสวนไปยังผู้บังคับบัญชาเพื่อให้พิจารณาลงโทษทางวินัย และส่งผลไปยังอัยการสูงสุดเพื่อให้พิจารณาว่าจะดำเนินคดีกับผู้สงสัย ดังกล่าวว่ากระทำความผิดหรือไม่ トラบจนปัจจุบัน ยังไม่มีการดำเนินคดีเกิดขึ้นและไม่มีการนำตัวผู้กระทำความผิดรายใดเข้าสู่ กระบวนการยุติธรรม ในอีกคดีหนึ่ง ศาลปกครองสั่งให้สำนักนายกรัฐมนตรีจ่ายเงินชดเชยจำนวน 500,000 บาท แก่ครอบครัวของ นายอัศฮารี สมะแอ หลังจากมีรายงานว่าเขาถูกข้อทรมานและเสียชีวิตระหว่างถูกควบคุมตัวโดยทหารในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2550

44 ยกตัวอย่างเช่น: รายงานขององค์กรนิรโทษกรรมสากลเรื่องคำกล่าวหาว่ามีการทรมานและการประตบตีอย่างโหดร้ายโดยทหารและตำรวจไทย: ทำให้เขาพูด ก่อนวันพรุ่งนี้ (Make Him Speak by Tomorrow): การทรมานและการประตบตีอย่างโหดร้ายในประเทศไทย โดยรายงานดังกล่าวได้กล่าวถึงกรณีการ ทรมานและการทารุณรูปแบบอื่นโดยทหารและตำรวจไทยจำนวน 74 กรณี โดยได้ข้อมูลมาจากการสัมภาษณ์ผู้เสียหายใน พ.ศ. 2547 ถึง พ.ศ. 2558 รวมทั้งข้อมูลที่รวบรวมจากนายความ ญาติ เอกสารของศาล และบันทึกทางการแพทย์ กรุณาดู: <https://www.amnesty.org/en/documents/asa39/4747/2016/en/>

นอกจากนี้ ดู รายงานของมูลนิธิผสานวัฒนธรรมและกลุ่มด้วยใจ เรื่องคำกล่าวหาว่ามีการทรมานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยระหว่างพ.ศ. 2547 ถึง พ.ศ. 2558 รายงานกล่าวถึงกรณีทรมานและการประตบตีที่โหดร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยระหว่างพ.ศ. 2547 ถึง พ.ศ. 2558 จำนวน 54 กรณี โดยมี 32 กรณี ที่เกิดขึ้นระหว่างพ.ศ. 2557 ถึง พ.ศ. 2558 กรุณาดู: http://alrc.asia/Article2/wp-content/uploads/2016/08/A2_V15-N2_final.pdf

นอกจากนี้ ดู รายงานศูนย์ทนายความมุสลิมเรื่องคำกล่าวหาว่ามีการทรมานและการประตบตีที่โหดร้ายต่อผู้ต้องสงสัยว่าก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาค ใต้ ซึ่งถูกจับกุมและคุมขังภายใต้กฎหมายพิเศษ รายงานกล่าวถึงคำกล่าวหากรณีข้อทรมานและการประตบตีอย่างโหดร้ายจำนวน 33 กรณีโดยอดีตผู้ต้อง ขังและครอบครัวของพวกเขาในพื้นที่ดังกล่าว กรุณาดู: <http://th.macmuslim.com/?p=1025>

45 คำแถลงที่ยื่นต่อคณะกรรมการต่อต้านการทรมาน, ICJ, <http://www.icj.org/icj-submission-on-thailand-to-the-un-committee-against-torture/>

46 ประเทศไทย: ข้อกล่าวหาว่ามีการทรมานนักกิจกรรม กริชสุตา คุณะเสน, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-allegations-of-torture-against-activist-kritsudakhunasan-require-immediate-investigation/>

47 Police told of bomb plots by red shirts, เดอะเนชั่น, กรุงเทพมหานคร, <http://www.nationmultimedia.com/politics/Police-told-of-bomb-plots-by-red-shirts-30255607.html>

48 Claims of torture over court attack materialize, เดอะเนชั่น, กรุงเทพมหานคร, <http://www.nationmultimedia.com/politics/Claims-of-torture-over-court-attack-materialise-30256375.html>; ตำรวจถูกประณาม การยกคำร้องข้อกล่าวหาเรื่องการข้อทรมานผู้ต้องสงสัยปาระเบิดเสื้อแดง ‘โดยมีขอบด้วยกฎหมาย’, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://www.prachatai.com/english/node/5233>; ผู้ต้องสงสัยปาระเบิดใส่ศาลาของให้ ตำรวจดำเนินการสืบสวนคำกล่าวหาการทรมานใหม่, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร <http://prachatai.org/english/node/5332>

49 ผู้ต้องสงสัยปาระเบิดใส่ศาลาของให้ตำรวจดำเนินการสืบสวนคำกล่าวหาการข้อทรมานใหม่, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://prachatai.org/english/node/5332>

50 ประเทศไทย: ผลการสอบสวนระบุนทหารมีส่วนในการเสียชีวิตของอิหม่าม, HRW, <https://www.hrw.org/news/2009/01/07/thailand-inquest-blames-soldiers-imams-death>

51 ความเห็นของ ปปปช., กรุณา ดู: http://www.nacc.go.th/cul_detail.php?id=jIACSuaysUHMO29vJiG

ว่า จนถึงปัจจุบัน ยังไม่มีนายทหารหรือบุคคลใดถูกดำเนินคดีเกี่ยวเนื่องกับการเสียชีวิตของเขา⁵² นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2559 ศาลปกครองสูงสุดสั่งให้กองทัพและกระทรวงกลาโหมจ่ายค่าเสียหายแก่โจทก์สองคน คือ นายอิสมาแอ เต๊ะ และ นายอามีซี มานาก หลังจากพบว่าพวกเขาถูกรังแกและคุมขังโดยผิดกฎหมายเป็นเวลาเก้าวัน ซึ่งเกินเวลาเจ็ดวันที่อนุญาตโดย กฎอัยการศึก อนึ่ง ใน พ.ศ. 2551 บุคคลทั้งสองถูกจับกุมภายใต้กฎอัยการศึก และถูกซ้อมทรมานเพื่อบังคับเอาคำสารภาพที่เกี่ยวข้อง กับคดีความมั่นคง แต่จนทุกวันนี้ ยังไม่มีการนำตัวผู้กระทำความผิดรายใดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม⁵³

35. ปัญหาอีกประการหนึ่งคือ หากผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดเป็นสมาชิกกองทัพ เฉพาะอัยการทหารเท่านั้นที่สามารถฟ้องคดีต่อศาล ทหารได้ จึงทำให้ความเป็นไปได้ที่ผู้เสียหายจากการซ้อมทรมาน หรือครอบครัวของพวกเขาจะได้รับความยุติธรรมลดน้อยลงไป

การบังคับให้สูญหาย

36. มีการรายงานกรณีสูญหายโดยถูกบังคับหรือโดยไม่สมัครใจในประเทศไทย 82 กรณีต่อคณะทำงานเรื่องการสูญหายโดยถูกบังคับหรือ ไม่สมัครใจแห่งสหประชาชาติ ระหว่าง พ.ศ. 2523 ถึง 2559 โดยกรณีดังต่อไปนี้ถือเป็นสัญลักษณ์ของปัญหาเรื่องการบังคับให้สูญหาย ภายในประเทศ

นายสมชาย นิละไพจิตร

37. ประจักษ์พยานเล่าว่าเห็นนายสมชาย นิละไพจิตร ทนายความผู้มีชื่อเสียงและนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่ทำงานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ของประเทศไทย ถูกดึงออกมาจากรถของเขาในใจกลางกรุงเทพมหานคร และถูกนำตัวไปโดยชายห้าคนเมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2547 และไม่มีใครพบเห็นเขาอีกเลยตั้งแต่นั้นมา⁵⁴ ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2547 ศาลอาญากรุงเทพฯ ออกหมายจับเจ้าหน้าที่ตำรวจห้า นาย ที่ถูกกล่าวหาว่ามีส่วนเกี่ยวข้องในการลักพาตัวเขา ท้ายที่สุดในเดือนมกราคม พ.ศ. 2549 เจ้าหน้าที่ตำรวจสี่นายถูกปล่อยตัวและอีก หนึ่งนายถูกตัดสินว่ามีความผิดลหุโทษฐานบังคับขู่เข็ญ แต่ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2554 ศาลอุทธรณ์กรุงเทพ กลับคำพิพากษาดังกล่าว⁵⁵ เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2558 ศาลฎีกาของประเทศไทยพิพากษายืนตามคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ที่ยกฟ้องตำรวจห้า นาย ซึ่ง ถูกกล่าวหาว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการสูญหายของนายสมชาย นิละไพจิตร ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2559 หลังจากการสอบสวนเป็นเวลา 11 ปี 3 เดือน กรมสอบสวนคดีพิเศษ (ดีเอสไอ) ประกาศงดการสอบสวนโดยกล่าวว่าไม่พบผู้กระทำความผิด⁵⁶

นายพลละจี “บิลลี่” รักจงเจริญ

38. อีกตัวอย่างหนึ่งของกรณีที่น่าสงสัยว่าถูกบังคับให้สูญหาย คือกรณีของนายพลละจี “บิลลี่” รักจงเจริญ ซึ่งเป็นนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ชาวกะเหรี่ยง ที่ถูกพบเห็นครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2557 ในขณะที่อยู่ภายใต้การควบคุมตัวโดยเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ แก่งกระจาน เจ้าหน้าที่อุทยานยอมรับว่าพวกเขาควบคุมตัวบิลลี่ในข้อหา “ครอบครองน้ำผึ้งป่าโดยผิดกฎหมาย” แต่อ้างว่าได้ปล่อยตัว เขาไปในวันเดียวกัน⁵⁷ ในช่วงเวลาของ “การสูญหาย” เขาทำงานร่วมกับชาวบ้านและนักเคลื่อนไหวชาวกะเหรี่ยงเกี่ยวกับการดำเนิน คดีในกรณีที่มีกล่าวหาเรื่องเผาบ้านเรือนและทรัพย์สินของชาวบ้านในอุทยานแห่งชาติในปี พ.ศ.2553 และ พ.ศ.2554 ในวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 หลังจากการไต่สวนคำร้องขอตรวจศพความชอบด้วยกฎหมายของการคุมขัง (*habeas corpus*) เป็นเวลา หกวัน ศาลชั้นต้นสรุปว่าไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าบิลลี่ยังคงถูกคุมขังในขณะที่สูญหาย การอุทธรณ์คำพิพากษาต่อศาลอุทธรณ์และศาล ฎีกาที่ตามมาล้มเหลวที่จะสร้างความกระจ่างเกี่ยวกับชะตากรรมหรือที่อยู่ของบิลลี่⁵⁸ ในวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2558 ภรรยาของบิลลี่ ขอให้ดีเอสไอรับคดีดังกล่าวเข้าเป็นคดีพิเศษเนื่องจากไม่มีความคืบหน้าในการสืบสวนสอบสวนโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ⁵⁹ ในเดือนมกราคม

52 ขาดค่าเสียหายแต่ไม่มีการดำเนินคดีในกรณีการเสียชีวิตของเหยื่อการซ้อมทรมานในจังหวัดชายแดนภาคใต้, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://prachatai.org/english/node/5408>

53 ศาลปกครองสูงสุดตัดสินว่านักศึกษาจากยะลาไม่มีสิทธิได้ค่าชดเชย, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://prachatai.com/journal/2016/10/68437>

54 สิบบ้านไร้ซึ่งความจริง: สมชาย นิละไพจิตรและการบังคับบุคคลให้สูญหายในประเทศไทย, ICJ, <http://icj.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2014/03/Ten-Years-Without-Truth-Somchai-Neelapaijit-and-Enforced-Disappearances-in-Thailand-report-2014.pdf>

55 ประเทศไทย: จะต้องดำเนินการสืบสวนอย่างมีประสิทธิภาพภายหลังคำพิพากษาศาลฎีกากรณีถูกบังคับให้สูญหายของสมชาย นิละไพจิตร, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-effective-investigation-of-enforced-disappearance-of-somchai-neelapaijit-needed-after-supreme-court-ruling/>

56 Somchai Neelapaijit case closed, says DSI, บางกอกโพสต์, <http://m.bangkokpost.com/news/crime/1109580/somchai-neelapaijit-case-closed-says-dsi>

57 ประจักษ์พยาน “การสูญหาย” ของบิลลี่ต้องเข้าสู่กระบวนการสอบสวนพิเศษ, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-disappearance-of-billy-demands-special-investigation/>; ประเทศไทย: การบังคับให้สูญหาย, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-enforced-disappearances/>; ประเทศไทย ความพยายามที่มากขึ้นเพื่ออธิบายการบังคับให้สูญหายในกรณี “บิลลี่”, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-strengthen-efforts-to-solve-the-apparent-enforced-disappearance-of-billy/>

58 คดีศาลฎีกาเลขที่ 7237/2558, วันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2558, พิณณา พลกษาพรธรรม, ผู้ร้อง

59 ประเทศไทย เปิดการสอบสวนพิเศษกรณีบังคับให้สูญหายของ “บิลลี่”, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-launch-special-investigation-into-enforced-disappearance-of-billy/>

พ.ศ. 2560 ดีเอสไอแจ้งกรรยาของบิลลีว่าได้ตัดสินใจที่จะไม่รับคดีดังกล่าวเข้าเป็นคดีพิเศษ⁶⁰ ในวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 มีรายงานว่าดีเอสไอได้แจ้งต่อ กสม.ว่ามีเหตุผลสามประการที่ปฏิเสธไม่รับคดีดังกล่าวเป็นคดีพิเศษ เหตุผลข้อแรกคือความพยายามในการสืบสวนยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้และส่งผลกระทบต่อตัวชีวิตของดีเอสไอ ข้อสองคือกรรยาของเขาไม่ใช่กรรยาที่ถูกต้องตามกฎหมาย และข้อสามคือทางหน่วยงานจะสามารถดำเนินการสืบสวนต่อได้หากพบตัวหรือศพของบิลลี⁶¹

39. ทั้ง ICJ และ TLHR มีความกังวลที่ดีเอสไอยุติการสอบสวนกรณีบังคับให้สูญหายของนายสมชาย นีละไพจิตร และปฏิเสธที่จะสืบสวนกรณีน่าจะสงสัยว่าถูกบังคับให้สูญหายของ “บิลลี” ไม่นานก่อนที่จะมีรายงานการผ่านร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการซ้อมทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย เนื่องจากร่างกฎหมายฉบับปัจจุบันระบุว่าดีเอสไอจักเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนการบังคับให้สูญหาย และเนื่องจากลักษณะต่อเนื่องของอาชญากรรมนี้ ดีเอสไอควรจะรับคดีของ “บิลลี” ไว้ และการสืบสวนสอบสวนทั้งสองกรณีควรจะดำเนินต่อไปจนจะทราบชะตากรรมหรือที่อยู่ของพวกเขา

V. สิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของบุคคล การปฏิบัติต่อบุคคลผู้ถูกกีดกันเสรีภาพ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมและความเป็นอิสระของตุลาการ

40. มีตัวอย่างมากมายของการละเมิดสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของบุคคล สิทธิที่จะถูกคุมขังตามอำเภอใจ และสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยธรรม โดยตุลาการที่เป็นอิสระ

การจับกุมและคุมขังตามอำเภอใจ ภายใต้กฎหมายพิเศษและคำสั่ง หน.คสช.

41. กฎอัยการศึก (ซึ่งยังคงมีผลบังคับในบางพื้นที่ของประเทศไทย) และคำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558 และ 13/2559 ระบุให้เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับการแต่งตั้งภายใต้กรอบกฎหมายและคำสั่งดังกล่าวมีอำนาจตำรวจที่กว้างขวาง ได้แก่ อำนาจในการจับกุม คุมขัง และค้นตัวผู้ต้องสงสัย (โดยปราศจากหมายศาล) ตลอดจนควบคุมตัวพวกเขาได้ถึงเจ็ดวันในสถานที่ซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการว่าเป็นสถานที่คุมขัง ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ทหารได้ดำเนินการเรียกบุคคลมารายงานตัวหรือพบเจ้าหน้าที่ในท้องที่นั้นในค่ายทหาร โดยอ้างคำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558 และ 13/2559 อนึ่ง จากข้อมูลที่รวบรวมโดย TLHR ตั้งแต่การรัฐประหารจนถึงวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2559 เจ้าหน้าที่ทหารได้เรียกบุคคลอย่างน้อย 1,006 คน ให้มารายงานตัวหรือเข้าร่วม “การปรับทัศนคติ” ในค่ายทหาร มีบุคคลอย่างน้อย 579 คน ถูกจับกุมภายใต้กฎอัยการศึกหรือคำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558⁶² แต่จำนวนผู้ถูกจับกุมทั้งหมดทั่วประเทศนั้นไม่สามารถระบุได้ เนื่องจากรัฐบาลไม่ได้เปิดเผยตัวเลขอย่างเป็นทางการ ในบางกรณีเจ้าหน้าที่ทหารคุมขังบุคคลที่ถูกเรียกตัวไว้นานเจ็ดวัน ยกตัวอย่างเช่น นายประวิตร โรจนพฤกษ์ อดีตผู้สื่อข่าวของหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ *เดอะเนชั่น* และนายธนาพล อิวสกุล บรรณาธิการบริหารของสำนักข่าว *ฟ้าเดียวกัน* ถูกเรียกให้ไปรายงานตัวกับทหารหลังจากที่พวกเขาแสดงความเห็นวิพากษ์วิจารณ์ คสช.⁶³

สิทธิของผู้ถูกคุมขังและสภาพการคุมขัง

42. นายความของ TLHR เคยประสบความสำเร็จในการขออนุญาตเข้าพบลูกความของตนที่ถูกจับกุมและคุมขังโดยไม่มีกรรมาตั้งข้อหาได้นานถึงเจ็ดวันโดยเจ้าหน้าที่ทหารภายใต้คำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558 และ 13/2559 โดยในระหว่างการควบคุมตัวเจ็ดวัน ญาติและนายความไม่สามารถติดต่อหรือเข้าถึงผู้ถูกควบคุมตัวที่อยู่ในการดูแลของกองทัพได้ สำหรับคดีที่นายความของ TLHR ประสบความสำเร็จในการเข้าถึงลูกความ ได้แก่ การคุมขังนายสุนทร ศิริไพบูลย์ ซึ่งถูกตั้งข้อกล่าวหาในเวลาต่อมาว่าละเมิดมาตรา 112 ของประมวลกฎหมายอาญา โดยการลงภาพในเฟซบุ๊กที่เป็นการ “หมิ่นประมาท” สุนัขทรงเลี้ยงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว การคุมขังนายสรวิฑ์ บำรุงกิตติคุณ ซึ่งเป็นผู้ดูแลระบบของหน้าเพจเฟซบุ๊กชื่อ “เปิดประเด็น” และการคุมขังนายวัฒนา เมืองสุข ซึ่งเป็นนักการเมืองสังกัดพรรคเพื่อไทย และอื่นๆ
43. ตามคำสั่ง หน.คสช. ที่ 13/2559 เจ้าหน้าที่ทหารมีอำนาจที่จะดำเนินการกับบุคคลที่พวกเขาพิจารณาว่าเป็น “ผู้มีอิทธิพล” ซึ่งมีพฤติการณ์กระทำ “ความผิดทางอาญา” ที่เป็น “เป็นภัยอันตรายต่อความสงบเรียบร้อย” หรือ “บ่อนทำลายระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ” มูลเหตุที่กว้างขวางและคลุมเครือของการจับกุม เรียกตัว และคุมขัง เปิดโอกาสให้มีการใช้อำนาจในทางที่ผิดหรือการใช้อำนาจโดยทุจริตโดยเจ้าหน้าที่ ยกตัวอย่างเช่น มีบุคคลบางคนที่เป็นผู้นำชุมชนท้องถิ่นซึ่งคัดค้านโครงการพัฒนาและอุตสาหกรรมถูกจับกุมและคุมขังตามคำสั่งนี้ เช่นนายทวีศักดิ์ อินทวงษ์ ซึ่งเป็นผู้นำในการคัดค้านโรงไฟฟ้าพลังงานขยะเชิงรุกในจังหวัดปทุมธานี และนายละม่อม บุญยงค์ ซึ่งเป็นประธานของกลุ่มปากน้ำบ้านเราในจังหวัดระยอง⁶⁴

60 DSI drops probe into missing Karen activist, เดอะเนชั่น, กรุงเทพมหานคร, <http://www.nationmultimedia.com/news/national/30305405>

61 NHRC pursues fight for ‘Billy’ with DSI, บางกอกโพสต์, กรุงเทพมหานคร, <http://m.bangkokpost.com/news/general/1195813/nhrc-pursues-fight-for-billy-with-dsi> พลังปิ่นได้ระบบกฎหมายและความยุติธรรม, TLHR, <http://www.tlhr2014.com/th/?p=1443>

62 พลังของปิ่นที่พรางผ่านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม TLHR, <http://tlhr2014.com/th/?p=1443>

63 Journalists summoned and arrested as Thai army gets tough on media, องค์กรนักข่าวไร้พรมแดน (Reporters Without Border), <https://rsf.org/en/news/journalists-summoned-and-arrested-thai-army-gets-tough-media>

64 ตัวอย่างการใช้คำสั่ง หน.คสช. ที่ 13/2559 เช่นทหารเรียกตัวแกนนำที่คัดค้านโรงไฟฟ้าพลังงานขยะเชิงรุก และกล่าวหาว่าเป็นผู้มีอิทธิพล กรุณา: แดงการณี่เรื่องการเรียกตัวทวีศักดิ์, TLHR, <https://tlhr2014.wordpress.com/2016/03/30/ncpo-summoned-taweesak-junk-power-plant/> (TH); แดงการณี่เรื่องการคุมขังประธานกลุ่มปากน้ำบ้านเราเพื่อปรับทัศนคติ, TLHR, https://tlhr2014.wordpress.com/2016/03/29/lamom_detention/ (TH)

สิทธิที่จะโต้แย้งต่อศาลถึงความชอบด้วยกฎหมายของการคุมขัง

44. มาตรา 9(4) ของกติกาฯ รับรองหลักการนำตัวบุคคลผู้ถูกคุมขังมาปรากฏตัวต่อศาลเพื่อตัดสินถึงความชอบด้วยกฎหมายของการควบคุมตัว (*habeas corpus*) ซึ่ง “บังคับใช้กับการคุมขังทุกกรณีทั้งที่กระทำอย่างเป็นทางการ หรือที่ได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการ รวมทั้ง [...] การคุมขังทางทหาร การคุมขังเพื่อความมั่นคง การคุมขังเพื่อต่อต้านการก่อการร้าย [...] และการจับกุมโดยไร้เหตุผลใดๆ สลับสนุน”⁶⁵
45. แม้ว่ามาตรา 90 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย จะมีบทบัญญัติให้สามารถคัดค้านถึงความชอบด้วยกฎหมายของการคุมขังต่อศาลได้ แต่ศาลไทยกลับยกคำร้องที่ขอให้มีการพิจารณาถึงความชอบด้วยกฎหมายของการคุมขังโดยคำสั่ง หน.คสช. ตัวอย่างเช่น การควบคุมตัวแอดมินทั้งแปดคนของเพจเฟซบุ๊กชื่อ “เรารักพล.อ.ประยุทธ์” ซึ่งถูกตั้งข้อหาขู่ยิงปลุกปั่นเมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2559 เนื่องจากถูกกล่าวหาว่ามีส่วนร่วมในการ “การเยาะเย้ย” พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา โดยพวกเขาถูกนำตัวออกจากบ้าน และอยู่ภายใต้การควบคุมตัวในค่ายทหารแห่งหนึ่ง⁶⁶ เจ้าหน้าที่ทหารจับกุมพวกเขาโดยปราศจากหมายศาล นอกจากนี้ยังมีรายงานว่าเจ้าหน้าที่ไม่ได้รับอนุญาตการจับกุมหรือแจ้งข้อกล่าวหาใดๆ ให้พวกเขาทราบ ครอบครัวและทนายความของพวกเขายื่นคำร้องต่อศาลอาญากรุงเทพฯ เพื่อขอหมายเรียกบุคคลที่ถูกควบคุมตัวเหล่านี้มาปรากฏตัวต่อศาล โดยอ้างอิงมาตรา 90 ของประมวลกฎหมายอาญา และขอให้ปล่อยตัวพวกเขาเป็นอิสระจากการควบคุมตัวโดยทหาร ศาลปฏิเสธที่จะไต่สวนและในวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2559 ศาลตัดสินว่าการควบคุมตัวดังกล่าวชอบด้วยกฎหมายภายใต้คำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558 เนื่องจากยังไม่เกินระยะเวลาเจ็ดวัน⁶⁷

การคุมขังพลเรือนในสถานที่ทางทหาร

46. คณะกรรมการฯ เคยมีความเห็นว่า “ผู้ถูกคุมขังควรถูกควบคุมตัวในสถานที่ที่ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการว่าเป็นสถานคุมขัง”⁶⁸ และว่า “บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือคุมขังด้วยข้อหาทางอาญา จำต้องถูกนำตัวไปปรากฏตัวต่อผู้พิพากษาหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่มีอำนาจตามกฎหมายโดยเร็วเพื่อให้มีการตรวจสอบถึงความชอบด้วยกฎหมายของการควบคุมตัว”⁶⁹ คณะกรรมการฯ ได้กล่าวย้ำว่าบุคคลที่ถูกคุมขังนานกว่า 48 ชั่วโมงก่อนถูกนำตัวมาปรากฏต่อผู้พิพากษา ถือเป็น การถูกคุมขังโดยพลการ และความล่าช้าใดๆ ที่เกินกว่า 48 ชั่วโมง จะต้องเป็นข้อยกเว้นพิเศษอย่างแท้จริงและสมเหตุสมผลภายใต้สถานการณ์⁷⁰
47. หนึ่งในสถานที่หลักเพื่อการคุมขังและสอบปากคำโดยรัฐบาลทหาร คือเรือนจำชั่วคราวแขวงถนนนครไชยศรี ซึ่งตั้งอยู่ในมณฑลทหารบกที่ 11 กรุงเทพมหานคร ในวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2558 กระทรวงยุติธรรมประกาศว่าการจัดตั้งสถานที่ดังกล่าวเป็นไป “เพื่อประโยชน์ในด้านการรักษาความปลอดภัย และความเหมาะสมในการคุมขัง และการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในคดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐและคดีอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นผู้ต้องขังประเภทพิเศษ ที่ไม่ควรจะรวมคุมขังอยู่กับผู้ต้องขังอื่น”⁷¹ ตามข้อมูลที TLHR ได้รับจากเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานครเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2559 ปรากฏว่าในช่วงระหว่างวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2558 ถึง 8 มีนาคม พ.ศ. 2559 มีผู้ถูกคุมขังที่ไม่ใช่ทหาร 47 คน อยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าพนักงานราชทัณฑ์ 6 นาย และเจ้าหน้าที่ทหาร 80 นาย ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานราชทัณฑ์พิเศษ⁷² นับตั้งแต่การก่อตั้งเรือนจำชั่วคราวแขวงถนนนครไชยศรี มีผู้ถูกคุมขังอย่างน้อยสองคนที่เสียชีวิตขณะถูกควบคุมตัว⁷³ แต่ปรากฏว่าศพของชายทั้งสองรายได้ถูกฆาปนกิจก่อนที่จะมีการสืบสวนสอบสวนเต็มรูปแบบตามมาตรฐานสากลเพื่อหาสาเหตุการเสียชีวิต นอกจากนี้ ทนายความของผู้ถูกคุมขังในเรือนจำชั่วคราวแห่งนี้ยังร้องเรียนว่าเกิดการละเมิดสิทธิของลูกความที่ได้รับการพิจารณาตี้อย่างเป็นธรรม รวมทั้งทนายความเองก็ได้รับอนุญาตให้พบกับลูกความก็ต่อเมื่อมีเจ้าหน้าที่ทหารอยู่ร่วมด้วยเท่านั้น⁷⁴ ยิ่งกว่านั้น หนึ่งในผู้ถูกคุมขังซึ่งเป็นจำเลยในคดีระเบิดที่ศาลพระพรหมเอราวัณในกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2558 คือนายอาเดม คาราตักได้ถอนคำสารภาพของเขา และอ้างว่าเขาถูกซ้อมทรมาน

65 ความเห็นทั่วไปที่ 35, CCPR/C/GC/35, วรรค 40

66 สรุปคดี ‘เฟซบุ๊ก 8’ วันที่ 29 เมษายน: ศาลทหารปฏิเสธคำขอประกันตัวผู้ต้องสงสัยว่าดูแลหน้าเฟซบุ๊ก, TLHR, <https://tlhr2014.wordpress.com/2016/05/04/8facebook-recap-29april/>

67 11 ผลงาน “ศาล” ภายใต้การปกครองโดย คสช. ใน พ.ศ. 2559, TLHR, <http://www.tlhr2014.com/th/?p=3168>

68 คณะกรรมการ, ความเห็นทั่วไปที่ 35, CCPR/C/GC/35, วรรค 58

69 อ้างแล้ว วรรค 32

70 อ้างแล้ว วรรค 33

71 คำสั่งกระทรวงยุติธรรมที่ 314/2558 ว่าด้วยเรือนจำชั่วคราวแขวงถนนนครไชยศรี, Government Gazette, <http://www.ratchakittha.soc.go.th/ DATA/PDF/2558/E/215/7.PDF>

72 หนึ่งในข้อของการคุมขังพลเรือนในเรือนจำของค่ายทหาร: เรารู้อะไรบ้างเกี่ยวกับผู้ต้องขังในนั้น?, TLHR, <http://www.tlhr2014.com/th/?p=2730>

73 จดหมายเปิดผนึกถึงผู้แทนถาวรไทย, ICJ และ HRW, <http://www.icj.org/thailand-human-rights-watch-and-the-icj-express-concerns-over-detentions/>

74 ดู เชิงอรรถ 73

ในสถานที่ดังกล่าว⁷⁵ ในวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2559 ศาลทหารกรุงเทพมหานครคำร้องของเขาเรื่องการซ้อมทรมาน เนื่องจากขาดพยานหลักฐาน⁷⁶ ในจดหมายเปิดผนึกถึงผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติในกรุงเจนีวา ICJ และฮิวแมนไรท์วอตช์ ('HRW') ได้แสดงความกังวลเกี่ยวกับการคุมขังบุคคลที่ไม่ใช่ทหารในสถานที่ดังกล่าว ตลอดจนการเสียชีวิตของผู้ต้องคุมขังทั้งสองรายที่กล่าวมา อีกทั้งเรียกร้องให้ย้ายบุคคลที่ไม่ใช่ทหาร ซึ่งถูกคุมขังอยู่ในสถานที่นี้ไปยังสถานที่คุมขังพลเรือนที่ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการ⁷⁷ ว่า ไม่มีการตอบจดหมายฉบับดังกล่าว

ความเป็นอิสระของตุลาการ และการใช้ศาลทหารดำเนินคดีกับพลเรือน

48. หลังการรัฐประหารไม่นาน ประกาศคสช. ที่ 37/2557, 38/2557 และ 50/2557⁷⁸ ได้ขยายเขตอำนาจศาลทหารให้ครอบคลุมความผิดบางประเภท อันรวมถึงการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคสช. อาชญากรรมเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ ได้แก่ ความผิดในลักษณะการยุบปลุกปั่น การครอบครองและใช้อาวุธที่ใช้เฉพาะแต่การสงคราม ตลอดจนความผิดฐานหมิ่นประมาทสถาบันกษัตริย์ ซึ่งกินความกว้างขวางและคลุมเครือ⁷⁹ จากข้อมูลที่สำคัญตุลาการทหาร กรมพระธรรมนูญ มอบให้ ICJ และ TLHR ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2559 แสดงให้เห็นวาระระหว่างวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 จนถึง 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 มีพลเรือนอย่างน้อย 2,177 คน ใน 1,716 คดี ถูกดำเนินคดีในศาลทหารทั่วประเทศ ในจำนวนนี้มี 1,577 คดี ที่เกี่ยวข้องกับการครอบครองและการใช้อาวุธสงคราม⁸⁰
49. ถึงแม้ว่าการดำเนินคดีกับพลเรือนในศาลทหารจะถูกยุติโดยคำสั่ง หน.คสช. ที่ 55/2559 ลงวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2559 แต่คำสั่งดังกล่าวกลับมีผลบังคับใช้เฉพาะกับความผิดนับจากวันที่คำสั่งฉบับนี้มีผลบังคับใช้ โดยไม่มีผลย้อนหลังไปถึงคดีในอดีตหรือคดีที่ยังคงค้างอยู่ในการพิจารณา⁸¹ จากข้อมูลของกรมพระธรรมนูญ ยังคงมีคดีพลเรือนอย่างน้อย 416 คดีอยู่ในการพิจารณาของศาลทหาร⁸² และมีหมายจับจำนวน 528 หมายสำหรับบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาก่อนมีคำสั่ง หน.คสช. ที่ 55/2559⁸³ ที่ยังมีผลบังคับอยู่ ดังนั้นบุคคลใดที่ถูกจับกุมในอนาคตตามหมายจับดังกล่าว จะต้องถูกพิจารณาคดีในศาลทหารเช่นกัน ส่วนคดีต่าง ๆ ที่สิ้นสุดแล้วนั้น ก็มีคดีจำนวนหนึ่งไม่เป็นที่แน่ชัดว่ามีจำนวนเท่าใดและเป็นการกระทำภายใต้กฎอัยการศึก ซึ่งในคดีดังกล่าวนี้ หากบุคคลใดถูกพิพากษาลงโทษและประสงฆ์จะอุทธรณ์ กลับไม่สามารถกระทำได้ เพราะคำพิพากษานั้นถือเป็นที่สุดเนื่องจากไร้ซึ่งสิทธิในการอุทธรณ์ ในขณะที่ประกาศคำสั่ง หน.คสช. ที่ 55/2559 เป็นเรื่องนำยินดี แต่ประเทศไทยยังคงควรดำเนินการเพิ่มเติมเพื่อถ่ายโอนคดีค้างค้างทั้งหมดกลับมายังศาลพลเรือน อีกทั้งยกเลิกบรรดาคำพิพากษาลงโทษพลเรือนที่ถูกดำเนินคดีในศาลทหารตั้งแต่การรัฐประหารเป็นต้นมา⁸⁴
50. ระเบียบวิธีธรรมของทหารแยกเป็นอิสระจากระบบยุติธรรมพลเรือน และขึ้นตรงต่อกระทรวงกลาโหมซึ่งรับผิดชอบด้านบริหารจัดการ⁸⁵ ในศาลทหารชั้นต้นมีเพียงผู้พิพากษาหนึ่งในสามคนเท่านั้นที่ต้องเป็นเจ้าหน้าที่ของกรมพระธรรมนูญผู้ผ่านการฝึกอบรมด้านกฎหมายมาแล้ว ส่วนอีกสองคนจะต้องเป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร⁸⁶ ในขณะที่มาตรา 26 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวรับประกันความเป็นอิสระของตุลาการไว้ แต่การใช้ศาลทหารกับพลเรือนเป็นการแสดงให้เห็นถึงการขาดความเป็นอิสระของฝ่ายตุลาการในประเทศไทย ตั้งแต่การรัฐประหารเป็นต้นมา ถึงแม้รัฐได้ยืนยันหลายครั้งหลายคราว่าผู้พิพากษาในศาลทหารมีความเป็นอิสระก็ตาม⁸⁷

75 Shrine bombing suspect recants confession, claims torture, บางกอกโพสต์, กรุงเทพมหานคร, <http://www.bangkokpost.com/news/crime/864820/shrine-bombing-suspect-recants-confessionclaims-torture>

76 Thai military court rejects abuse claims by suspects in Erawan Shrine blast, Asian Correspondent, กรุงเทพมหานคร, <https://asiancorrespondent.com/2016/08/thai-military-court-rejects-abuse-claims-suspects-erawan-shrine-blast/>

77 ดู เชิงอรรด 76

78 กฎอัยการศึกและศาลทหาร: สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในประเทศไทย (22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557-15 มกราคม พ.ศ. 2558), TLHR, <http://humanrightsinasean.info/system/files/documents/TLHR%20report-Civilians%20in%20Military%20court.pdf>

79 Thailand / Freedom of expression: UN expert recommends amendment of lèse majesté laws, OHCHR. สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม กรุณา ดู: <http://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=11478&LangID=E>

80 ข้อมูลสถิติคดีพลเรือนที่ได้รับการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลทหารโดยอาศัยความตามประกาศ คสช. ที่ 37/2557, 38/2557 และ 50/2557, จดหมายสื่อสารระหว่างกรมพระธรรมนูญ และ ICJ, ลงวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559

81 ประเทศไทย: ICJ ยินดีต่อคำสั่งค่อยๆ ถอนการดำเนินคดีกับพลเรือนในศาลทหาร แต่รัฐบาลจะต้องทำมากกว่านั้น, ICJ, <https://www.icj.org/thailand-icj-welcomes-order-phasing-out-prosecution-of-civilians-in-military-courts-but-government-must-do-much-more/>

82 ดู เชิงอรรด 83

83 การร้องขอสถิติพลเรือนถูกพิจารณาคดีโดยศาลทหาร, จดหมายสื่อสารระหว่างกรมพระธรรมนูญ และ ICJ, ลงวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2560

84 ดู เชิงอรรด 84

85 มาตรา 5, พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (พ.ศ. 2498)

86 มาตรา 26 และ 27, พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (พ.ศ. 2498)

87 Use of military court defended, เดอะเนชั่น, กรุงเทพมหานคร, <http://www.nationmultimedia.com/politics/Use-of-military-court-defended-30257234.html>; พันเอกวินัยยืนยันอีกครั้งว่าการพิจารณาคดีโดยศาลทหารจะยึดตามกระบวนการตุลาการของประเทศไทยเช่นเดียวกับศาลอื่น, รัฐบาลไทย, กรุงเทพมหานคร, http://www.thaigov.go.th/index.php?option=com_k2&view=item&id=83770%3Acol-winthai-reaffirmed-that-trials-under-the-military-court-would-be-based-on-the-judicial-process-of-thailand-just-like-any-other-court&Itemid=341&lang=en

51. ในที่ประชุมคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติสมัยที่ 28 เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2558 ประเทศไทยอ้างว่า “มีเพียงคดีที่ผู้ต้องหาถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดร้ายแรงไม่กี่คดีที่ถูกฟ้องต่อศาลทหาร”⁸⁸ อย่างไรก็ตาม กลับมีการดำเนินคดีกับบุคคลบางคนในศาลทหารเพียงเพราะเขาเหล่านั้นใช้สิทธิในเสรีภาพการชุมนุมและแสดงความคิดเห็น อาทิ เช่น ศาลทหารพิพากษาลงโทษผู้ประท้วงอย่างสงบด้วยข้อหา “ฝ่าฝืน” คำสั่ง คสช. ที่ห้ามชุมนุมทางการเมืองตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป และการกระทำอื่น ๆ เช่นการชูป้ายต้านรัฐประหารหน้าศูนย์การค้าแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร⁸⁹ และในร้านแม็คโดนัลด์ที่จังหวัดเชียงราย⁹⁰
52. คณะกรรมการฯ เคยมีความเห็นว่าการพิจารณาคดีพลเรือนในศาลทหารอาจก่อให้เกิด “ปัญหาวิบัติเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมที่เที่ยงธรรม เป็นกลาง และเป็นอิสระ”⁹¹ มาตรฐานระหว่างประเทศระบุไว้ว่าศาลทหารขาดอำนาจ ความอิสระ และความเป็นกลางในการดำเนินคดีกับพลเรือน และโดยหลักการไม่ควรใช้ศาลทหารยกเว้นแต่ในกรณีพิเศษอย่างแท้จริง⁹² ควรจำกัดเขตอำนาจศาลทหารให้อยู่เฉพาะในเรื่องทางการทหารหรือบุคลากรทางทหารเท่านั้น⁹³ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่ากรณีใดรวมถึงการดำเนินคดีกับบุคลากรทางทหาร การดำเนินคดีละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง เช่น การสังหารนอกกฎหมาย การบังคับให้สูญหาย และการซ้อมทรมาน ตลอดจนการดำเนินคดีและพิจารณาคดีบุคคลผู้ต้องสงสัยในอาชญากรรมดังที่กล่าวมา ศาลที่มีเขตอำนาจควรเป็นศาลปกติ มิใช่ศาลทหาร⁹⁴

สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม

53. มีรายงานมากมายเกี่ยวกับกรณีตัวอย่างของการละเมิดสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมโดยศาลทหารซึ่งดำเนินคดีกับพลเรือนในประเทศไทย ในทางหลักการนั้น วิธีพิจารณาความอาญาของพลเรือนควรถูกนำมาใช้ในศาลทหารของประเทศไทย หากไร้ซึ่งกฎหมาย กฎเกณฑ์และระเบียบทางทหาร⁹⁵ วรรค 80 ของคำแถลงตอบโดยประเทศไทยกล่าวว่า “จำเลยในศาลทหารจะต้องมีสิทธิเช่นเดียวกับจำเลยในศาลพลเรือน”⁹⁶ ใน พ.ศ. 2558 ณ ที่ประชุมคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ประเทศไทยอ้างว่าสิทธิเหล่านั้นรวมถึง “สิทธิที่จะมีที่ปรึกษาด้านกฎหมายและสิทธิที่จะได้รับการสนับสนุนไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ว่ามีความผิด”⁹⁷ ทว่า ในทางปฏิบัติกลับเกิดการละเมิดสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมหลายกรณี และ “ความผิดปกติของกระบวนการ” อื่นหลากหลายในศาลทหารที่กำลังดำเนินคดีกับพลเรือน และด้วยเหตุดังกล่าวจึงนำไปสู่ข้อกังวลเกี่ยวกับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม ได้แก่ การใช้เวลาหลายเดือนกว่าจะส่งสำเนาข้อหาฟ้องให้จำเลย การห้ามทนายความฝ่ายจำเลยไม่ได้คิดสำเนาเอกสารของศาลรวมถึงคำสั่งต่างๆที่สำคัญ อาทิ คำสั่งเรื่องการประกันตัว การที่ผู้พิพากษาไม่ยอมรับข้อกล่าวหาในคำพิพากษาที่เป็นลายลักษณ์อักษร การไม่ให้สาธารณชนเข้าร่วมรับฟังการพิจารณาบางคดี โดยมีการออกเป็นคำสั่งชัดเจนในคดีหมิ่นประมาทสถาบันกษัตริย์ หรือจากข้อเท็จจริงที่ว่าศาลตั้งอยู่ในค่ายทหาร หรือเนื่องจากห้องพิจารณาคดีมีขนาดเล็ก การปฏิเสธที่จะให้สาธารณชนจดบันทึก การไต่สวนและตัดสินโทษเป็นการลับ เวลาเปิดทำการของศาลที่ผิดปกติ การขาดผู้พิพากษาประจำการ และความล่าช้ายาวนานด้านบริหารจัดการ อันเนื่องมาจากบุคลากรของศาลทหารไม่สามารถจัดการกับคดีที่ล้นมือมากขึ้นได้ นอกจากนี้ ยังไร้ซึ่งสิทธิในการอุทธรณ์สำหรับการกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้นระหว่างบังคับใช้กฎอัยการศึก ทั้งการอุทธรณ์คำพิพากษา การตัดสินโทษและการปฏิเสธไม่ให้ประกันตัว อันเป็นการละเมิดสิทธิของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม ตลอดจนสิทธิในการมีอิสรภาพ⁹⁸ อนึ่ง ทัศนคติที่แตกต่างให้พลเรือนในศาลทหารได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่าระยะเวลาโดยเฉลี่ยของการพิจารณาคดีศาลทหารนั้นยาวนานขึ้นในบางคดี เนื่องจากศาลต้องใช้เวลาในการสืบพยานและมีคำพิพากษา และมีอย่างน้อยหนึ่งคดีที่พลเรือนตัดสินโทษอมรับผิดแทนการรอคอยผลการพิจารณาคดีที่ยาวนาน⁹⁹

88 สิทธิในการตอบ, คณะผู้แทนของประเทศไทย, การประชุมคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนสมัยที่ 28, วันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2558

89 ศาลทหารตัดสินว่าชายสามคนมีความผิดจริงในการประท้วงต้านรัฐประหารโดยสงบ, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://prachatai.org/english/node/4345>

90 สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม กรุณา ดู: <http://freedom.ilaw.or.th/en/case/597>

91 คณะกรรมการฯ, ความเห็นทั่วไปที่ 32, CCPR/C/GC/32, วรรค 22

92 ICJ ยินดีกับรายงานของผู้เชี่ยวชาญสหประชาชาติว่าด้วยตุลาการทหาร, ICJ, <http://www.icj.org/icj-welcomes-un-expert-report-on-military-tribunals/>

93 รายงานของผู้รายงานพิเศษเรื่องความเป็นอิสระของผู้พิพากษาและทนายความ, วันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2555, A/HRC/20/19

94 คณะกรรมาธิการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, ร่างหลักการกำกับดูแลกระบวนการยุติธรรมผ่านตุลาการทหาร (Draft Principles Governing the Administration of Justice Through Military Tribunals - “Decaux Principles”) เอกสารสหประชาชาติ E/CN.4/2006/58 (2006), วันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2549, No. 9

95 มาตรา 45, พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (พ.ศ. 2498)

96 คำตอบของประเทศไทย, วรรค 80

97 ดู เชิงอรรถ 91

98 มาตรา 61 วรรค 2, พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (พ.ศ. 2498); ศาลทหารจะอนุญาตให้อุทธรณ์ได้เพราะยกเลิกกฎอัยการศึกแล้ว, กรุงเทพมหานคร, <http://www.nationmultimedia.com/politics/Military-courts-to-allow-appeals-now-that-martial-30257643.html>; กฎอัยการศึกและศาลทหาร: สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในประเทศไทย, TLHR (22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557-15 มกราคม พ.ศ. 2558), <https://tlhr2014.files.wordpress.com/2015/02/150202-tlhr-report-civilians-in-military-court.pdf>

99 ผู้ต้องสงสัยคดีหมิ่นสถาบันซึ่งมีปัญหาทางจิตกลับคำให้การและรับสารภาพผิด, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร <http://www.prachatai.com/english/node/5296>

VI. เสรีภาพในการแสดงออกและการสมาคม และสิทธิในการชุมนุมโดยสงบ

54. นับจากการรัฐประหาร คสช. ได้ใช้กรอบกฎหมายใหม่และกฎหมายที่มีอยู่ก่อนแล้ว ได้แก่ การหมิ่นประมาททางอาญา (มาตรา 326-328 ของประมวลกฎหมายอาญา) มาตรา 14 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ค.ศ. 2007) ('พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์') ความผิดฐานยุยงปลุกปั่น (มาตรา 116 ของประมวลกฎหมายอาญา) และการหมิ่นประมาทสถาบันกษัตริย์ (มาตรา 112 ของประมวลกฎหมายอาญา) เพื่อจับกุมลงโทษนักปกป้องสิทธิมนุษยชน นักเคลื่อนไหว ทนายความ นักวิชาการ ผู้สื่อข่าว และฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง ซึ่งก่อให้เกิดข้อกั้วข้องเรื่องการละเมิดสิทธิในเสรีภาพของการแสดงออก การสมาคมและการชุมนุมโดยสงบ¹⁰⁰ โดยตราจนถึงวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 มีประชาชนประมาณ 588 คน ถูกจับกุมเพียงเพราะพวกเขาใช้สิทธิในเสรีภาพของการแสดงออกและการชุมนุมโดยสงบ¹⁰¹ อย่างไรก็ตาม สำหรับจำนวนรวมทั้งหมดทั่วประเทศยังไม่สามารถทราบได้แน่ชัด เพราะรัฐบาลไม่เปิดเผยตัวเลขอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้ ใน พ.ศ. 2548 คณะกรรมการฯ ได้เสนอแนะไว้ในบทสรุปข้อสังเกตโดยให้ประเทศไทย “ดำเนินมาตรการอย่างเพียงพอ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการบั่นทอนเสรีภาพในการแสดงออกเพิ่มขึ้น [...] และให้หลักประกันว่าคดีเหล่านั้นจะได้รับการสืบสวนสอบสวนโดยรวดเร็ว ตลอดจนดำเนินการกับผู้ที่ต้องรับผิดชอบโดยไม่คำนึงถึงตำแหน่งหรือสถานะ”¹⁰²

การหมิ่นประมาททางอาญา

55. นักปกป้องสิทธิมนุษยชน นักเคลื่อนไหว ผู้สื่อข่าวและผู้ปฏิบัติงานอื่นๆ ในภาคประชาสังคม ต่างเผชิญกับการดำเนินคดีอาญาด้วยข้อหาหมิ่นประมาทในประเทศไทย การหมิ่นประมาททางอาญามีโทษสูงสุดคือจำคุกหนึ่งปี¹⁰³ ในขณะที่การหมิ่นประมาททางอาญาโดย “การตีพิมพ์” มีโทษจำคุกสูงสุดถึงสองปี และหากการหมิ่นประมาทนั้นกระทำผ่านระบบคอมพิวเตอร์ จำเลยมักถูกตั้งข้อหาตามมาตรา 14 ของ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ซึ่งถูกเขียนไว้อย่างคลุมเครือ และมีโทษสูงสุดคือการจำคุกห้าปี¹⁰⁴ ใน พ.ศ. 2559 สนช. ผ่านร่างแก้ไข พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์¹⁰⁵ แม้ว่าปัจจุบันมาตรา 14 (1) ของ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์บัญญัติไว้ชัดเจนว่าจะไม่มีการนำมาตรานี้ไปใช้สำหรับ “ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา” แต่ก็ยังคงต้องเฝ้าดูต่อไปว่าจะมีการบังคับใช้บทบัญญัติที่ได้รับการแก้ไขนี้ทางปฏิบัติอย่างไร เนื่องจากยังมีการบัญญัติให้การกระทำจำนวนหนึ่งซึ่งมีการกำหนดขอบเขตไว้อย่างคลุมเครือคงเป็นความผิดทางอาญา นั่นคือ “โดยทุจริต หรือโดยหลอกลวง นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน อันมิใช่การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา” อนึ่ง โดยแตกต่างจากมาตรา 14(1) มาตรา 14(2) ได้บัญญัติให้ “การนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลอันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศ หรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน” เป็นความผิดทางอาญา แต่กลับไม่รวมข้อความที่ว่าจะไม่มีการนำไปใช้กับ “ความผิดฐานหมิ่นประมาทภายใต้ประมวลกฎหมายอาญา” จึงเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้กระทำเช่นนั้นได้

คดีบริษัทเนเชอรัลฟรุต์ (แอนดี้ ฮอลล์)

56. บริษัท เนเชอรัลฟรุต์ จำกัด ได้ฟ้องร้องดำเนินคดีคดีหมิ่นประมาททางอาญาและทางแพ่งจำนวนสี่คดีต่อนายแอนดี้ ฮอลล์ ซึ่งเป็นนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและนักวิจัยด้านแรงงานชาวอังกฤษที่ทำงานกับองค์กรเอกชนของประเทศฟินแลนด์ ชื่อว่าฟินวอตช์ (Finnwatch) ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2556 โดยรายงานผลการค้นพบของฮอลล์ได้รับการตีพิมพ์ในรายงานของฟินวอตช์ภายใต้ชื่อ *Cheap Has a High Price*¹⁰⁶ รายงานนี้กล่าวอ้างว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในหลายหลายรูปแบบโดยบริษัท อาทิเช่น การยึดพาสปอร์ตของลูกจ้างไว้ การกระทำรุนแรงโดยพนักงานรักษาความปลอดภัยและหัวหน้างาน สภาพแวดล้อมการทำงานที่อันตราย การใช้แรงงานเด็ก การไม่จ่ายค่าจ้างและค่าล่วงเวลา หรือจ่ายค่าจ้างและค่าล่วงเวลาที่ต่ำกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด¹⁰⁷ ในวันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 ศาลฎีกายกฟ้องคดีหมิ่นประมาททางอาญาคดีหนึ่งที่มีสาเหตุมาจากการให้สัมภาษณ์กับสำนักข่าวอัลจาซีราของนายแอนดี้ ฮอลล์¹⁰⁸

100 นอกจากนั้น ดู: ประเทศไทย: “they cannot keep us quiet”: the criminalization of activists, human rights defenders, and others in Thailand, AI, <https://www.amnesty.org/en/documents/asa39/5514/2017/en/>

101 สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม กรุณา ดู: <https://freedom.ilaw.or.th/November2016>

102 บทสรุปข้อสังเกตเรื่องประเทศไทยของคณะกรรมการฯ, CCPR/CO/84/THA, วันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2548, วรรค 18

103 มาตรา 326-328, ประมวลกฎหมายอาญา, กรุณา ดู: <http://www.thailandlawonline.com/laws-in-thailand/thailand-criminal-law-text-translation>

104 พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ คำแปลภาษาอังกฤษอย่างไม่เป็นทางการ กรุณา ดู: <http://www.prachatai.com/english/node/117>

105 พระราชบัญญัติที่แก้ไขแล้วถูกเผยแพร่ในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2559 และจะมีผลบังคับเมื่อพ้น 120 วัน นับจากวันประกาศ

106 Cheap has a high price, Finnwatch, http://www.finnwatch.org/images/cheap%20has%20a%20high%20price_exec%20summary_final.pdf

107 แอนดี้ ฮอลล์: คดีความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์, iLaw, <http://freedom.ilaw.or.th/en/case/469#detail>

108 ศาลฎีกาประเทศไทยยกฟ้องคดีหมิ่นประมาททางอาญาต่อนักวิจัยของฟินวอตช์คือแอนดี้ ฮอลล์, Finnwatch, <http://www.finnwatch.org/en/news/417--thailand-s-top-court-dismisses-criminal-defamation-case-against-finnwatch-researcher-andy-hall>

ส่วนคดีหมิ่นประมาททางอาญาก็สามคดียังคงอยู่ในการพิจารณาศาลไทย หนึ่งในนั้น ในการพิจารณาคดีเมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2559 ศาลชั้นต้นพิพากษาว่านายอานดี ฮอลล์ มีความผิดฐานหมิ่นประมาทบริษัทภายใต้ประมวลกฎหมายอาญาและมีความผิดตาม พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์¹⁰⁹ ปัจจุบันคดีดังกล่าวอยู่ในชั้นอุทธรณ์ นอกจากนี้ ภายหลังคำพิพากษาเมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2559 บริษัท *ธรรมชาติ* ซึ่งทำธุรกิจผลิตอาหารสัตว์ได้ยื่นฟ้องคดีหมิ่นประมาทต่อนายอานดี ฮอลล์ และแรงงานชาวพม่าเกี่ยวกับคำกล่าวหาว่ามีการปฏิบัติต่อแรงงานข้ามชาติอย่างทารุณ จากข้อหาเพิ่มเติมนี้ นายอานดี ฮอลล์ รู้สึกไม่มีทางเลือกนอกจากเดินทางออกจากประเทศไทย¹¹⁰

คดีภูเก็ตหวาน

- 57. ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2556 กองทัพเรือไทยได้ยื่นฟ้องคดีอาญาต่อบรรณาธิการสองคนของเว็บไซต์ข่าวออนไลน์ชื่อ*ภูเก็ตหวาน*จากการยกบทความของสำนักข่าวรอยเตอร์ (*Reuters*) ที่พาดพิง “กองทัพเรือไทย” ในกรณีการค้ามนุษย์ชาวโรฮิงญา¹¹¹ ผู้สื่อข่าวทั้งสองคนถูกตั้งข้อหาหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาและละเมิด พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์¹¹² แม้ว่าจะถูกกดดันจากนานาชาติรวมทั้ง ICJ ให้ถอนฟ้อง¹¹³ แต่การพิจารณาคดีเป็นเวลาสามวันก็เกิดขึ้นเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2558 ต่อมาในวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2558 ศาลชั้นต้นยกฟ้องข้อกล่าวหาทั้งหมด โดยมีความเห็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งว่า พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ไม่มีจุดมุ่งหมายเพื่อจะนำมาใช้ในคดีหมิ่นประมาท¹¹⁴ คดีสิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2559 เนื่องจากไม่มีการยื่นอุทธรณ์คำพิพากษายกฟ้องภายในกำหนดเวลา

คดีนักปกป้องสิทธิมนุษยชนสามคนที่รายงานคำกล่าวหาเรื่องซ้อมทรมาน

- 58. เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2559 หลังจากมีการฟ้องร้องให้ดำเนินคดีโดยเจ้าหน้าที่ทหารนายหนึ่ง ในนามของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ซึ่งมีหน้าที่ดูแลความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย นักปกป้องสิทธิมนุษยชนทั้งสามคน คือนางสาวพรเพ็ญ คงขจรเกียรติ นายสมชาย หอมลออ และนางสาวอัญชญา หิมะหิณะ ได้ถูกตั้งข้อหาหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาและละเมิด พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ด้วยการตีพิมพ์รายงานเกี่ยวกับกรณีซ้อมทรมานและการประติบัติที่โหดร้ายอื่นๆ จำนวน 54 กรณี ที่อ้างว่าได้กระทำโดยเจ้าหน้าที่ไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2547¹¹⁵ การสอบสวนกำลังดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ และหากถูกตัดสินว่ามีความผิด นักปกป้องสิทธิมนุษยชนทั้งสามคนอาจจะต้องโทษจำคุกเป็นเวลาถึงเจ็ดปี

การฟ้องร้องดำเนินคดีต่อชุมชน

- 59. มีการฟ้องคดีหมิ่นประมาทมากมายกับสมาชิกชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนา ตัวอย่างเช่น คดีหมิ่นประมาทที่บริษัท *อัครา รีซอร์สเซส* ยื่นฟ้องนักเคลื่อนไหวต่อต้านเหมืองในจังหวัดพิจิตรที่คัดค้านการทำเหมืองของบริษัท¹¹⁶ และคดีหมิ่นประมาทที่ บริษัท *ทุ่งคำ จำกัด* ยื่นฟ้องนักเคลื่อนไหวในพื้นที่¹¹⁷ และองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ไทยพีบีเอส)¹¹⁸ ที่เผยแพร่เรื่องผลกระทบของเหมืองทองแบบเปิดในจังหวัดเลย¹¹⁹ โดยแม้ว่าสุดท้ายแล้ว พนักงานอัยการหรือศาลจะได้มีคำสั่งหรือ

109 ประเทศไทย: คำพิพากษาคดีแอนดี ฮอลล์เน้นความจำเป็นที่จะต้องทำให้การหมิ่นประมาทไม่ใช่ความผิดทางอาญา, ICJ, <https://www.icj.org/thailand-verdict-in-andy-hall-case-underscores-need-for-defamation-to-be-decriminalized/>

110 Andy Hall, labor rights activist, leave the country after being sued for another case (TH), Benar News, กรุงเทพมหานคร. <http://www.benarnews.org/thai/news/hall-paris-11072016105723.html>

111 ประเทศไทย: ถอนฟ้องเรื่องหมิ่นประมาททางอาญากับนักปกป้องสิทธิมนุษยชนโดยทันที, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-immediately-withdraw-criminal-defamation-complaint-against-human-rights-defender/>; Local EU Statement on the increasing misuse of criminal defamation laws in Thailand, EU, http://eeas.europa.eu/delegations/thailand/documents/news/141114_eu_homs_statement_on_misuse_of_criminal_defamation_laws_en.pdf

112 ประเทศไทย: ยุติการดำเนินคดีกับผู้สื่อข่าวภูเก็ตหวานจากการรายงานเรื่องวิกฤติชาวโรฮิงญา, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-end-prosecution-of-phuketwan-journalists-for-reporting-on-rohingya-trafficking-crisis/>

113 การพิจารณาคดีภูเก็ตหวาน: การดำเนินคดีอย่างมีเงื่อนไขต่อการแสดงออกโดยเสรี, ICJ, <http://www.icj.org/the-phuketwan-trial-an-insidious-prosecution-of-free-expression/>

114 ประเทศไทย: ยุติการดำเนินคดีกับผู้สื่อข่าวภูเก็ตหวานและยกเลิกกฎหมายหมิ่นประมาททางอาญา, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-end-prosecution-of-phuketwan-journalists-and-repeal-criminal-defamation-laws/>

115 ประเทศไทย: หยุดใช้ข้อหาหมิ่นประมาทกับนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่เสาะหาความรับผิดชอบต่อกรณีทรมาน, ICJ, <https://www.icj.org/thailand-stop-use-of-defamation-charges-against-human-rights-defenders-seeking-accountability-for-torture/>

116 ศาลยกฟ้องนักเคลื่อนไหวชุมชนในคดีเหมือง, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://www.prachatai.com/english/node/6712>

117 บริษัททุ่งคำจำกัดถอนฟ้องกลุ่มคนรักรักษาบ้านเกิดในคดีหมิ่นประมาท หนาความกล่าวหาว่ายังคงเหลืออีกหลายคดี, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://prachatai.com/journal/2016/03/64556> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2560)

118 ประเทศไทย: Court Dismisses Criminal Defamation Case against Thai PBS and Journalists, Fortify Rights. <http://www.fortifyrights.org/publication-20161117.html> (เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2560)

119 “การพัฒนา” และความไม่พอใจในประเทศไทย, ICJ, <https://www.icj.org/development-and-its-discontents-in-thailand/>

คำพิพากษาในทางสอดคล้องกับหลักเสรีภาพในการแสดงออกและแสดงความคิดเห็นของบุคคลที่ต้องคดี¹²⁰ แต่คดีดังกล่าวก็ส่งผลกระทบต่อในทางทำลายขวัญของประชาชนที่จะใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออก เนื่องจากต้องหวาดกลัวต่อการถูกดำเนินคดี

60. คณะกรรมการฯ เคยมีความเห็นว่า “จะต้องมีการจัดทำกฎหมายหมิ่นประมาทด้วยความระมัดระวัง เพื่อให้มั่นใจได้ว่ากฎหมายเหล่านี้...ในทางปฏิบัติจะไม่นำไปสู่การปิดกั้นเสรีภาพในการแสดงออก...อย่างน้อยที่สุด ในการแสดงความคิดเห็นต่อบุคคลสาธารณะ” และ “การวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นใดๆ เพื่อประโยชน์สาธารณะควรได้รับการยอมรับให้เป็นข้อต่อสู้ในการโต้แย้งการกระทำผิด [...] รัฐภาคีควรพิจารณาให้การหมิ่นประมาทไม่เป็นความผิดทางอาญา และไม่ว่าในกรณีใดควรอนุญาตให้มีการบังคับใช้กฎหมายอาญาเฉพาะกับคดีรุนแรงมากที่สุด อีกทั้งการจำคุกก็ไม่ใช่บทลงโทษที่เหมาะสมแต่อย่างใดเลย”¹²¹

การยุยงปลุกปั่น

61. มาตรา 116 ของประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติให้การกระทำที่ “เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง...รัฐบาล...หรือ...เพื่อให้เกิดความปั่นป่วนหรือกระด้างกระเดื่องในหมู่ประชาชน...หรือ...เพื่อให้ประชาชนล่วงละเมิดกฎหมายแผ่นดิน” เป็นความผิด ความผิดทำนองยุยงปลุกปั่นเช่นนี้มีโทษสูงสุดคือจำคุกเป็นเวลาเจ็ดปี โดยตั้งแต่การรัฐประหารเป็นต้นมา มีการนำมาตรา 116 มาใช้มากขึ้นเพื่อตั้งข้อหากับนักการเมือง¹²² นักปกป้องสิทธิมนุษยชน¹²³ และนักศึกษา¹²⁴ ที่รวมตัวกันอย่างสงบเพื่อแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลทหาร จากข้อมูลขององค์กรเอกชนแนวหน้าองค์กรหนึ่งชื่อ Internet Law Reform Dialogue (‘iLaw’), มีประชาชนอย่างน้อย 62 คน ถูกกล่าวหาและ/หรือดำเนินคดีฐานละเมิดมาตรา 116 ภายหลังจากการรัฐประหาร¹²⁵
62. ในวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2558 นายบารมี ชัยรัตน์ หนึ่งในกรรมการบริหารขององค์กรนิรโทษกรรมสากลในประเทศไทย และผู้ประสานงานสมัชชาคนจนซึ่งเป็นองค์กรเอกชนไทย ถูกเรียกไปรายงานตัว และถูกตั้งข้อหาตั้งต่อไปนี้โดยเจ้าหน้าที่ทหาร¹²⁶ ได้แก่ ข้อหายุยงปลุกปั่นและละเมิดคำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558 ซึ่งห้ามการชุมนุมทางการเมืองตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป เนื่องด้วยเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2558 เขาได้ให้การสนับสนุนกลุ่มนักศึกษา 14 คนที่ประท้วงการรัฐประหาร¹²⁷ ในวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นเวลาหนึ่งปีหลังจากการกระทำที่ถูกกล่าวหา นางสาวศิริกาญจน์ เจริญศิริ ซึ่งเป็นทนายความสิทธิมนุษยชนและผู้เชี่ยวชาญของ TLHR ถูกตั้งข้อหาในความผิดเดียวกันกับ 14 นักศึกษาที่ต่อต้านรัฐประหารและได้รับความช่วยเหลือด้านกฎหมายจาก TLHR ความผิดนั้นก็คือ ยุยงปลุกปั่นและละเมิดคำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558¹²⁸ ทั้งนี้ หากนายบารมี ชัยรัตน์และนางสาวศิริกาญจน์ถูกดำเนินคดี ทั้งสองคนจะต้องถูกพิจารณาตัดสินในศาลทหาร ICJ เชื่อว่าเหตุผลในการตั้งข้อหากับนางสาวศิริกาญจน์ เจริญศิริ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะต้องการตอบโต้เธอที่รณรงค์ในเรื่องสิทธิมนุษยชนในระดับนานาชาติ¹²⁹

การหมิ่นประมาทสถาบันกษัตริย์

63. ความผิดอาญาฐานหมิ่นประมาทสถาบันกษัตริย์ บัญญัติไว้ว่า ผู้ใดก็ตามที่ “หมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาทหรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์” ต้องระวางโทษจำคุกสูงสุดสี่ห้าปี ในบางกรณี การพิจารณาคดีหมิ่นประมาทสถาบันกษัตริย์กระทำโดยลับด้วยการอำพราง “ความมั่นคงของชาติ” ภายหลังจากการรัฐประหาร มีการพิจารณาคดีหมิ่นประมาทสถาบันกษัตริย์อย่างน้อย 90 คดีโดยศาลทหารและศาลอาญา ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากช่วงก่อนรัฐประหาร¹³⁰ ในวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 ผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติเรื่องการส่งเสริมเสรีภาพในความคิดเห็นและการแสดงออกได้เรียกร้องให้รัฐบาลไทยยุติการใช้บทบัญญัติการหมิ่นประมาทสถาบันกษัตริย์เป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อปราบปรามการแสดงความคิดเห็นในทาง

120 ยกตัวอย่างเช่น, *บริษัททุ่งคำจำกัด v. ไทยพีบีเอส* ในคดีนี้ ศาลอาญากรุงเทพฯ ตัดสินว่าคำฟ้องไร้มูล อีกทั้งเห็นว่าไทยพีบีเอสและผู้สื่อข่าวในสังกัดปฏิบัติหน้าที่ตามวิชาชีพและได้ข้อมูลจากแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือ นั่นคือหน่วยงานรัฐบาลและชาวบ้าน อีกตัวอย่างหนึ่ง คือ *บริษัทอ็อกชรา v. นักเคลื่อนไหวคิดค้นเหมือง* ศาลตัดสินว่าจำเลยมีสิทธิที่จะเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน

121 คณะกรรมการ ฯ, ความเห็นทั่วไปที่ 34, CCPR/C/GC/34, วรรค 7

122 จาตุรงค์: ท้าทายอำนาจคำสั่ง คสช. ที่ 41/2557, มาตรา 116, พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์, iLaw, <http://freedom.ilaw.or.th/en/case/600>

123 นักปกป้องสิทธิมนุษยชนปฏิเสธข้อหายุยงปลุกปั่น, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://www.prachatai.com/english/node/5369>

124 Thailand: Junta Arrests 14 Student Activists, HRW, <https://www.hrw.org/news/2015/06/27/thailand-junta-arrests-14-student-activists>

125 สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาดู <https://freedom.ilaw.or.th/politically-charged>

126 นักปกป้องสิทธิมนุษยชนผู้โดดเด่นของไทยถูกกล่าวหาว่ายุยงปลุกปั่น, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://www.prachatai.com/english/node/5276>

127 นักปกป้องสิทธิมนุษยชนปฏิเสธข้อหายุยงปลุกปั่น, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://www.prachatai.com/english/node/5369>

128 ทนายความศิริกาญจน์รายงานตัวกับตำรวจในข้อหายุยงปลุกปั่นและรวมตัวทางการเมือง, TLHR, <http://www.tlhr2014.com/th/?p=2577>; ประเทศไทย: ยุติการคุกคามและข่มขู่ทนายความสิทธิมนุษยชนศิริกาญจน์ เจริญศิริ โดยทันที, ICJ, <http://www.icj.org/thailand-immediately-end-harassment-and-intimidation-of-human-rights-lawyer-sirikan-charoensiri/>

129 ประเทศไทย: ถอนฟ้องคดียุยงปลุกปั่นและการดำเนินคดีทั้งหมดกับทนายความสิทธิมนุษยชนศิริกาญจน์ เจริญศิริ โดยทันที, ICJ, <https://www.icj.org/thailand-immediately-drop-sedition-case-and-all-proceedings-against-human-rights-lawyer-sirikan-charoensiri>

130 ดู เชิงอรไร 104

วิพากษ์วิจารณ์¹³¹ ข้อกังวลด้านสิทธิมนุษยชนอันเกิดจากการพิจารณาคดีหมิ่นประมาทสถาบันกษัตริย์ ได้แก่ การปฏิเสธไม่ให้ประกันตัว แม้ว่าบุคคลผู้ต้องคดีมีปัญหาสุขภาพร้ายแรง และการพิจารณาคดีเป็นการลับ¹³² อนึ่ง ไม่เพียงแต่มีการฟ้องคดีหมิ่นประมาทสถาบันกษัตริย์จำนวนเพิ่มขึ้นเท่านั้น แต่ในบางคดีระยะเวลาของโทษจำคุกกลับยืดยาวออกไปอีกด้วย เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2558 ศาลทหารในกรุงเทพมหานครและเชียงใหม่ตัดสินลงโทษจำคุกชายหนึ่งคนและหญิงหนึ่งคนเป็นเวลา 30 ปีและ 28 ปี ตามลำดับภายหลังจากที่พวกเขาได้รับสารภาพผิด ด้วยข้อหาโพสต์ข้อความในเฟซบุ๊กหลายข้อความในทำนองวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ สำนักข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (‘OHCHR’) กล่าวว่าโทษดังกล่าวเป็นโทษสูงสุดเท่าที่เคยเกิดกับคดีหมิ่นประมาทสถาบันกษัตริย์นับแต่เริ่มเก็บข้อมูลในปี พ.ศ. 2549¹³³ ทั้งนี้ ก่อนการยอมรับสารภาพตามข้อกล่าวหาดังกล่าว ศาลพิจารณาโทษจำคุกจำเลยทั้งสองเป็นเวลา 60 ปี และ 56 ปี นอกจากนี้แล้ว ยังมีข้อกังวลเกี่ยวกับบุคคลที่ถูกตั้งข้อหาภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายนี้เพียงเพราะการแชร์ข่าวในเฟซบุ๊ก หรือการเขียนข้อความในเฟซบุ๊กเมสเซนเจอร์ ยกตัวอย่างเช่น ในคดีของนายจตุภัทร (“ไผ่”) บุญภัทรรักษา ซึ่งเป็นแกนนำคนหนึ่งของกลุ่มประชาธิปไตยในภาคอีสาน และถูกจับกุมพร้อมตั้งข้อหาเพราะส่งต่อ (share) และคัดลอกนำบทความบางส่วนของบริษัทไทยเกี่ยวกับประวัติรัชกาลที่ 10 มาลงในเฟซบุ๊ก¹³⁴ อีกคดีหนึ่งคือคดีของนางสาวพัฒนันรี ชาญกิจ มารดาของนักกิจกรรมที่มีชื่อเสียงคนหนึ่ง ซึ่งเธอถูกตั้งข้อหาตามมาตรา 112 เนื่องจากใช้คำว่า ‘จ้าว’ (ภาษาพูดแบบแบ่งรับแบ่งสู้ของคำว่า ‘ได้’ ในภาษาไทย) ตอบในเฟซบุ๊กเมสเซนเจอร์ระหว่างมีบทสนทนาเป็นการส่วนตัวกับบุคคลอื่น¹³⁵ คำตอบนี้ถูกมองว่าเป็นคำหมิ่นประมาทสถาบันกษัตริย์ และเธอกำลังได้รับการพิจารณาคดีในศาลทหาร

การแทรกแซงกิจกรรมทางสังคมและการเมือง

64. เจ้าหน้าที่ไทยเข้าแทรกแซงกิจกรรมทางสังคมและการเมืองจำนวนอย่างน้อย 34 กิจกรรมในปี พ.ศ. 2559 68 กิจกรรมในปี พ.ศ. 2558 และ 42 กิจกรรมในปี พ.ศ. 2557¹³⁶ ภายหลังจากการแทรกแซง บางกิจกรรมต้องยกเลิกไป เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2557¹³⁷ และเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2558¹³⁸ คสช. ห้าม TLHR ไม่ให้จัดกิจกรรมสาธารณะเพื่อเปิดเผยรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนนับจากการรัฐประหารในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2558 เจ้าหน้าที่ยกเลิกงานเปิดตัวรายงานของฮิวแมนไรท์วอตช์¹³⁹ ในเรื่องการประหารชนกลุ่มน้อยในประเทศเวียดนาม โดยอ้างว่าอาจสร้างความเสียหายกับความมั่นคงของชาติและความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ¹⁴⁰ ต่อมาเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2559 องค์กรนิรโทษกรรมสากลต้องยกเลิกกิจกรรมสาธารณะเพื่อเปิดเผยรายงานการซ้อมทรมานในประเทศไทย หลังจากเจ้าหน้าที่ตำรวจเตือนกลุ่มผู้จัดว่าอาจมีการจับกุมและดำเนินคดีกับผู้แทนระหว่างประเทศขององค์กรด้วยข้อหาความผิดเรื่องวีซ่า¹⁴¹

การปราบปรามการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญ

65. ระหว่างเวลาใกล้การลงประชามติร่างรัฐธรรมนูญเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2559 มีการใช้คำสั่ง หน.คสช.ที่ 3/2558 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2559 (‘พ.ร.บ.ประชามติรัฐธรรมนูญ’) เพื่อห้ามการวิจารณ์ การถกเถียงและการแสดงออก รวมทั้งการรณรงค์ในรูปแบบอื่นๆ เกี่ยวกับกระบวนการลงประชามติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาตรา 61 บัญญัติให้การกระทำบางประเภทเป็นความผิดทางอาญา อีกทั้งยังใช้คำพูดคลุมเครือในการบัญญัติความผิด ได้แก่การ “ก่อความวุ่นวายเพื่อให้ออกเสียงไม่เป็นไปด้วยความเรียบร้อย” ซึ่งรวมถึงผู้ซึ่ง “ดำเนินการเผยแพร่ข้อความ ภาพ เสียง ในสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือในช่องทางอื่นใด ที่ผิดไปจากข้อเท็จจริง หรือมีลักษณะรุนแรง ก้าวร้าว หยาดคาย ปลุกระดม หรือข่มขู่โดยมุ่งหวังเพื่อให้ผู้มีสิทธิออกเสียงไม่ไปใช้สิทธิออกเสียง หรือออกเสียงอย่างไรอย่างหนึ่ง หรือไม่ออกเสียง” โดยโทษสูงสุดของการฝ่าฝืนมาตรา 61 คือจำคุก

131 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน, กระบวนการยุติธรรม, หลักนิติธรรมและประชาธิปไตย, ปัญหากระบวนการยุติธรรมผ่านตุลาการทหาร, รายงานยื่นโดยผู้รายงานพิเศษ, Emmanuel Decaux, E/CN.4/Sub.2/2005/9, วันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2548, http://www2.ohchr.org/english/bodies/subcom/57/docs/ecn4_sub2-2005-9-E-final.doc

132 สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาดู: [https://spdb.ohchr.org/hrdb/29th/public_-_UA_Thailand_08.12.11.14_\(13.2014\).pdf](https://spdb.ohchr.org/hrdb/29th/public_-_UA_Thailand_08.12.11.14_(13.2014).pdf)

133 Press briefing note on Thailand and Mali, OHCHR. <http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=16310&LangID=E>

134 ไผ่ ‘ดาวดิน’ ถูกจับกุมด้วยข้อหาหมิ่นสถาบันหลังจากส่งต่อบทความของบีบีซี, TLHR, <http://www.tlhr2014.com/th/?p=2992>

135 HRW condemns arrest of Ja New’s mother, เดอะเนชั่น, กรุงเทพมหานคร, <http://www.nationmultimedia.com/breakingnews/Human-Rights-Watch-condemns-arrest-of-Ja-News-moth-30285482.html>

136 รายงานประจำปีเรื่องสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (พ.ศ. 2559), iLaw, <https://freedom.ilaw.or.th/PoliticalRightandFreedoms2016>

137 NCPO forces rights groups to cancel forum, บางกอกโพสต์, กรุงเทพมหานคร, <http://www.bangkokpost.com/lite/topstories/430103/ncpo-forces-rights-groups-to-cancel-forum>

138 ตำรวจไทยบังคับให้ยกเลิกการเสวนาเรื่องสิทธิมนุษยชน, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://www.prachatai.com/english/node/5126>

139 Persecuting “Evil Way” Religion, HRW, <https://www.hrw.org/report/2015/06/26/persecuting-evil-way-religion/abuses-against-mon-tagnards-vietnam>

140 Thailand blocks human rights group’s launch of Vietnam report, The Guardian, UK, <http://www.theguardian.com/world/2015/jun/26/thailand-human-rights-vietnam-report>

141 ทหารไทยกีดกันการแถลงข่าวต่อสื่อเรื่องรายงานการซ้อมทรมานโดยความสนับสนุนของรัฐ, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร, <http://www.prachatai.com/english/node/6599>

สิบปี และปรับเป็นเงิน 200,000 บาท ทั้งนี้ ปรากฏว่ามีประชาชนอย่างน้อย 207 คน ซึ่งมีส่วนร่วมในการรณรงค์ก่อนและระหว่างการลงประชามติ ถูกดำเนินคดีบนความผิดฐานฝ่าฝืนข้อห้ามชุมนุมทางการเมืองตามคำสั่ง หน.คสช.ที่ 3/2558 และพ.ร.บ.ประชามติรัฐธรรมนูญ ในจำนวนดังกล่าว อย่างน้อย 47 คนที่ถูกกล่าวหาว่าละเมิดมาตรา 61 วรรค 2¹⁴²ของ พ.ร.บ.ประชามติรัฐธรรมนูญ¹⁴³ ยกตัวอย่างเช่น ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2559 เจ้าหน้าที่ TLHR สองคนคือนางสาวนิรนุช เนียมทรัพย์ และ นางสาวดวงทิพย์ ชารุฤทธิ์ เข้าร่วมสังเกตการณ์กิจกรรมสัมมนาเรื่องร่างรัฐธรรมนูญที่จังหวัดขอนแก่นโดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้จัดแต่อย่างใด แม้ว่าทั้งสองคนจะอธิบายกับเจ้าหน้าที่อย่างชัดเจนว่าเป็นผู้สังเกตการณ์ แต่ก็ยังถูกตั้งข้อกล่าวหาว่าขัดคำสั่งหน.คสช.ที่ 3/2558 โดยจัดการสัมมนาร่วมกับนักกิจกรรมคนอื่น ๆ และพวกเขาจะต้องถูกพิจารณาคดีในศาลทหารหากมีการฟ้องคดี¹⁴⁴ ในเดือนเดียวกันนั้นเอง นักกิจกรรมสี่คนถูกตั้งข้อหาภายใต้พ.ร.บ.ประชามติรัฐธรรมนูญเนื่องจาก “เป็นที่เชื่อว่าการเตรียมการแจก” ใบปลิวชักชวนให้ออกเสียงไม่รับร่าง ภายหลังจากเจ้าหน้าที่ตำรวจค้นรถยนต์ของผู้ต้องสงสัยคนหนึ่งโดยปราศจากหมายศาล ผู้สื่อข่าวที่มาทำข่าวกิจกรรมดังกล่าวก็ถูกตั้งข้อหาเดียวกันถึงแม้ว่าจะได้พยายามแสดงบัตรประจำตัวผู้สื่อข่าวแล้วก็ตาม¹⁴⁵

เสรีภาพในการชุมนุม

66. ข้อห้ามการชุมนุมกันของประชาชนตั้งแต่ห้าคนขึ้นไปเพื่อจุดประสงค์ทางการเมือง ตามประกาศ คสช. ที่ 7/2557 และต่อมาโดยคำสั่ง หน.คสช.ที่ 3/2558¹⁴⁶ ได้ถูกนำมาใช้เพื่อคุกคามนักปกป้องสิทธิมนุษยชน นักเคลื่อนไหว ผู้สื่อข่าว และทนายความในทางกฎหมาย ทั้งนี้ ในช่วงเวลาตั้งแต่รัฐประหารจนถึงวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 มีบุคคลอย่างน้อย 588 คนถูกจับกุมเนื่องจากการใช้สิทธิของพวกเขาในการชุมนุมโดยสงบ¹⁴⁷

การประท้วงต่อต้านรัฐประหาร

67. เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นวันครบรอบหนึ่งปีของการรัฐประหาร นักศึกษาและนักเคลื่อนไหวจำนวน 38 คน ถูกจับกุมเนื่องจากชุมนุมประท้วงโดยสงบหน้าหอศิลป์วัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร ในขณะที่เจ้าหน้าที่จังหวัดขอนแก่นมีประชาชนเจ็ดคนถูกจับกุม พร้อมตั้งข้อหาฝ่าฝืนคำสั่งหน.คสช.ที่ 3/2558¹⁴⁸ พวกเขาได้รับการปล่อยตัวในวันถัดมา ในวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2558 ที่กรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารจับกุมนักศึกษา 14 คนที่ประท้วงกรณีการจับกุมเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2558 พวกเขาถูกควบคุมตัวไว้ที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพเป็นเวลา 12 วัน นักศึกษาเหล่านี้ได้รับการปล่อยตัวในวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2558 และมีการตั้งข้อหาหยุดปลุกปั่น รวมทั้งฝ่าฝืนคำสั่งหน.คสช.ที่ 3/2558 กับพวกเขา การสอบสวนยังคงดำเนินการอยู่ หากมีการฟ้องคดีพวกเขาจะต้องถูกดำเนินคดีในศาลทหาร

พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ

68. มีการตั้งข้อหาแก่นักปกป้องสิทธิมนุษยชนจำนวนหนึ่งภายใต้พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2558 โดยภายใต้ พ.ร.บ.นี้ การชุมนุมสาธารณะซึ่งจัดขึ้นโดยปราศจากการยื่นขออนุญาตล่วงหน้า หรือการชุมนุมสาธารณะที่ถูกห้ามโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบ ถือเป็นชุมนุมโดยผิดกฎหมาย และในบางสถานการณ์ผู้จัดการชุมนุมดังกล่าวมักตกอยู่ในความเสี่ยงที่จะถูกลงโทษทางอาญาภายใต้ พ.ร.บ.ฉบับนี้¹⁴⁹

142 พระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติของประเทศไทย (พ.ศ. 2559), มาตรา 61, การเผยแพร่ข้อมูลเท็จเพื่อโน้มน้าวผู้ลงคะแนน หรือไม่ก็ขัดขวางการออกเสียงประชามติถือเป็นความผิดทางอาญา ด้วยบทลงโทษจำคุก 10 ปี และเสียสิทธิเลือกตั้งเป็นเวลา 10 ปี

143 ดู เสิงอรรด 70

144 นักเคลื่อนไหวสิทธิมนุษยชนถูกดำเนินคดีหลังจากการลงประชามติผ่านพ้นไปนานแล้ว, TLHR, <http://www.tlhr2014.com/th/?p=2335>

145 นักเคลื่อนไหวเพื่อออกเสียงไม่รับร่างรัฐธรรมนูญและผู้สื่อข่าวถูกดำเนินคดีภายใต้พระราชบัญญัติการออกเสียงประชามติ, TLHR, <http://www.tlhr2014.com/th/?p=1107>

146 ตามคำสั่ง หน.คสช.ที่ 3/2558, การฝ่าฝืนข้อห้ามการชุมนุมของประชาชนมีโทษจำคุก 6 เดือน และ/หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท

147 ดู เสิงอรรด 104

148 ประเทศไทย: การจับกุมในวันครบรอบรัฐประหารเป็นเครื่องเตือนใจแท้จริงถึงการปราบปรามอย่างต่อเนื่อง, AI, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2015/05/thailand-arrests-on-coup-anniversary-stark-reminder-of-repression/>; การจับกุมหนึ่งในนักศึกษา 14 คนของกลุ่มประชาธิปไตยใหม่, TLHR, <https://tlhr2014.wordpress.com/tag/thailand/>

149 ยกตัวอย่างเช่น ทนายความเพื่อประชาธิปไตย นายอานนท์ นำภา ถูกปรับเพราะไม่ได้ยื่นเรื่องขอจัดชุมนุมสาธารณะ 24 ชั่วโมงล่วงหน้า สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาดู: <http://www.matichon.co.th/news/403843>; ในอีกคดีเกี่ยวกับผู้ประท้วงที่เดินขบวนคัดค้านมติของคณะกรรมการควบคุมการขนส่งทางบกจังหวัดขอนแก่นที่จะย้ายสถานีเดินรถประจำทางไปที่อื่น จำเลยคนหนึ่งถูกตัดสินลงโทษจำคุกเป็นเวลา 1 ปีกับ 15 วัน และปรับในข้อหาจัดชุมนุมประท้วงและขัดขวางการเข้าออกสถานที่ราชการ จำเลยอีกคนหนึ่งถูกตัดสินลงโทษจำคุกเป็นเวลา 1 เดือนกับ 15 วัน และปรับในข้อหาเข้าร่วมการประท้วงสำหรับข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาดู: goo.gl/W22Q0W

69. ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นवादกลัวที่จะรวมตัวกันเพื่อกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง เพราะเกรงว่าทหารอาจตั้งใจหรือเข้าใจผิดมองว่าเป็นกิจกรรมทางการเมือง ยกตัวอย่างเช่น ชุมชนที่ชื่อว่าคนรักบ้านเกิด ('ครบก.') ในจังหวัดเลย ซึ่งได้เข้าร่วมต่อต้านเหมืองทองคำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยกล่าวกับ ICJ เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2557 ว่าการที่ คสช. สั่งห้ามการชุมนุมทางการเมือง สร้างความหวาดกลัวให้กับพวกเขาหากต้องการจัดกิจกรรมชุมชนเพื่อพูดคุยถึงปัญหาของชุมชนที่ไม่เกี่ยวกับการเมือง ในวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2559 สมาชิก ครบก. เจ็ดคนเข้ารายงานตัวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจหลังจากถูกกล่าวหาว่าพวกเขาละเมิด พ.ร.บ.การชุมนุมสาธารณะโดยไม่แจ้งเจ้าหน้าที่ล่วงหน้าเกี่ยวกับการรวมตัวกันหน้าอาคารราชการ ในขณะที่เจ้าหน้าที่กำลังพิจารณาเรื่องสัมปทานเหมืองแร่เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2559¹⁵⁰

VII. ข้อเสนอแนะ

70. จากข้อกังวลต่างๆ ข้างต้น ICJ และ TLHR มีความเห็นว่ารัฐบาลไทยควรดำเนินการตามข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

การปฏิบัติตามกติกาฯ ในกรอบรัฐธรรมนูญและกรอบกฎหมาย

- ก. ยกเลิกหรือแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวให้สอดคล้องกับพันธกรณีของประเทศไทยภายใต้กติกาฯ โดยเฉพาะในมาตรา 44 47 และ 48 ซึ่งมีความสำคัญเร่งด่วน ตลอดจนดำเนินการขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อให้หลักประกันในการจัดให้มีรัฐธรรมนูญที่คุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน
- ข. แก้ไขร่างรัฐธรรมนูญที่ผ่านการลงประชามติเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2559 เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีของประเทศไทยภายใต้กติกาฯ
- ค. แก้ไข หรือหากเหมาะสมดำเนินการยกเลิกบรรดากฎหมายรวมทั้งคำสั่งและประกาศ คสช. ที่จำกัดการใช้สิทธิตามกติกาฯ ตลอดจนคำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558 และ 13/2559

ภาวะฉุกเฉิน

- ง. ยกเลิกกฎอัยการศึกในพื้นที่ที่ยังคงบังคับใช้ในประเทศไทย และมาตรการฉุกเฉินอื่นๆ ที่คงอยู่ทั่วประเทศ รวมถึงบรรดากฎหมายรวมทั้งคำสั่งและประกาศ คสช. ที่จำกัดการใช้สิทธิตามกติกาฯ ตลอดจนยกเลิกการเพิกถอนสิทธิที่ได้แจ้งไว้ตามมาตรา 4 ของกติกาฯ

สิทธิที่จะมีชีวิต และข้อห้ามการทรมานและการประติบัติหรือลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี

- จ. ดำเนินการสอบสวนโดยเร็ว อย่างเป็นกลาง เป็นอิสระ และมีประสิทธิภาพ ในกรณีที่มีการร้องเรียนว่ามีการบังคับให้สูญหาย ซ้ำ มทรมานและประติบัติอย่างโหดร้ายอื่นๆ การเสียชีวิตระหว่างถูกควบคุมตัวภายใต้สถานการณ์อันได้แจ้งได้ รวมทั้งบรรดากรณีตัวอย่างที่กล่าวถึงข้างต้น
- ฉ. ให้การเยียวยาและชดเชยความเสียหายอย่างมีประสิทธิภาพแก่ผู้เสียหายและครอบครัวที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการขั้นตอนที่จำเป็นทั้งหลายเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม
- ช. แก้ไขร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีของประเทศไทยภายใต้ CAT และกติกาฯ

สิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของบุคคล การปฏิบัติต่อบุคคลผู้ถูกลิดรอนเสรีภาพ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม และความเป็นอิสระของตุลาการ

- ช. บังคับใช้กระบวนการจับกุมและคุมขังที่เป็นไปตามกฎหมายและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ รวมถึงข้อกำหนดที่ว่า จะต้องนำตัวผู้ต้องคุมขังทุกคนไปปรากฏต่อหน้าผู้พิพากษาโดยเร็วเพื่อได้แจ้งเรื่องความไม่ชอบด้วยกฎหมายของการคุมขัง สภาพการคุมขัง และสิทธิที่จะถูกควบคุมตัวในสถานที่คุมขังซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการ

150 นักเคลื่อนไหวต่อต้านเหมือง 7 คนถูกเรียกไปรายงานตัวภายใต้ พ.ร.บ.การชุมนุมสาธารณะ, ประชาไท, กรุงเทพมหานคร. <http://prachatai.com/english/node/6795>

- ณ. ให้หลักประกันถึงสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมของผู้ถูกคุมขัง ผู้ต้องสงสัย และผู้ถูกกล่าวหาทุกคน ตลอดจนสิทธิที่จะได้พบทนายความโดยพลัน
- ญ. ถ่ายโอนบรรดาตีพิมพ์พลเรือนที่ต้องถูกพิจารณาคดีในศาลทหารไปยังศาลพลเรือน ส่งให้มีการพิจารณาคดีใหม่ในศาลพลเรือนสำหรับพลเรือนที่ต้องคำพิพากษาของศาลทหารว่ามีความผิด และแก้ไขกฎอัยการศึกและพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 เพื่อห้ามมิให้มีการดำเนินคดีกับพลเรือนในศาลทหาร
- ฎ. ให้หลักประกันว่าในทุกคดี รวมถึงการดำเนินคดีกับบุคลากรทางทหาร หากจำเลยถูกกล่าวหาว่าได้กระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง อาทิ การสังหารนอกกฎหมาย การบังคับให้สูญหาย และการซ้อมทรมาน จะต้องพิจารณาคดีเหล่านี้ในศาลพลเรือน

เสรีภาพในการแสดงออกและการสมาคม และสิทธิในการชุมนุมโดยสงบ

- ฎ. ยกเลิกมาตรา 326 ถึง 328 ของประมวลกฎหมายอาญาซึ่งบัญญัติให้เสรีภาพในการแสดงออกเป็นความผิดทางอาญา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับพันธกรณีทางกฎหมายระหว่างประเทศของประเทศไทยภายใต้กติกาฯ
- ฐ. แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 14 ของ พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เพื่อให้หลักประกันว่าจะไม่ถูกนำมาใช้เพื่อทำให้เสรีภาพในการแสดงออกเป็นความผิดทางอาญา ไม่ว่าในสถานการณ์เช่นใด
- ท. แก้ไขมาตรา 112 ของประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีทางกฎหมายระหว่างประเทศของประเทศไทยภายใต้กติกาฯ
- ฒ. ให้หลักประกันว่าจะไม่นำมาตรา 116 ของประมวลกฎหมายอาญามาใช้ดำเนินคดีกับบุคคลใดที่แสดงออกทางด้านสิทธิมนุษยชน รวมถึงเสรีภาพในการแสดงออกและการสมาคม
- ณ. แก้ไข หรือหากสมควร ยกเลิกบรรดากฎหมายและคำสั่งรวมทั้งประกาศ คสช. โดยฉบับที่สำคัญเร่งด่วนคือคำสั่ง หน.คสช. ที่ 3/2558 และ 5/2558 ซึ่งกีดกันไม่ให้สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพในการแสดงออกและการสมาคมบังเกิดประสิทธิผล
- ด. อนุญาตให้มีการจัดกิจกรรมทางการเมืองและสังคมโดยสงบ ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับสิทธิของเสรีภาพในการแสดงออก การชุมนุมและสมาคมอย่างสงบ โดยตระหนักว่ากิจกรรมดังกล่าวเป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคมเสรีประชาธิปไตย และ
- ต. ยุติการพิจารณาคดีที่บ่งต่อบุคคลที่เผชิญกับการสืบสวนสอบสวน การตั้งข้อหา หรือการฟ้องร้องเพียงเพราะพวกเขาใช้สิทธิภายใต้กติกาฯ และให้การเยียวยาพร้อมค่าชดเชยตามความเหมาะสม

Commission Members

February 2017 (for an updated list, please visit www.icj.org/commission)

Acting President:

Prof. Robert Goldman, United States

Vice-President:

Justice Michèle Rivet, Canada

Executive Committee:

Prof. Carlos Ayala, Venezuela

Justice Azhar Cachalia, South Africa

Prof. Andrew Clapham, UK

Ms Imrana Jalal, Fiji

Ms Hina Jilani, Pakistan

Justice Radmila Dragicevic-Dicic, Serbia

Mr Belisário dos Santos Júnior, Brazil

Other Commission Members:

Professor Kyong-Wahn Ahn, Republic of Korea

Justice Adolfo Azcuna, Philippines

Mr Muhannad Al-Hasani, Syria

Mr Abdelaziz Benzakour, Morocco

Justice Ian Binnie, Canada

Sir Nicolas Bratza, UK

Mr Reed Brody, United States

Prof. Miguel Carbonell, Mexico

Justice Moses Chinhengo, Zimbabwe

Ms Roberta Clarke, Barbados-Canada

Justice Elisabeth Evatt, Australia

Mr Roberto Garretón, Chile

Prof. Jenny E. Goldschmidt, Netherlands

Prof. Michelo Hansungule, Zambia

Ms Gulnora Ishankanova, Uzbekistan

Mr. Shawan Jabarin, Palestine

Justice Kalthoum Kennou, Tunisia

Prof. David Kretzmer, Israel

Prof. César Landa, Peru

Justice Ketil Lund, Norway

Justice Qinisile Mabuza, Swaziland

Justice José Antonio Martín Pallín, Spain

Prof. Juan Méndez, Argentina

Justice Charles Mkandawire, Malawi

Mr Kathurima M'Inoti, Kenya

Justice Yvonne Mokgoro, South Africa

Justice Sanji Monageng, Botswana

Justice Tamara Morschakova, Russia

Justice Egbert Myjer, Netherlands

Justice John Lawrence O'Meally, Australia

Justice Fatsah Ouguergouz, Algeria

Dr Jarna Petman, Finland

Prof. Mónica Pinto, Argentina

Prof. Victor Rodríguez Rescia, Costa Rica

Mr Alejandro Salinas Rivera, Chile

Prof. Marco Sassoli, Italy-Switzerland

Justice Ajit Prakash Shah, India

Justice Kalyan Shrestha, Nepal

Mr Raji Sourani, Palestine

Justice Philippe Texier, France

Justice Stefan Trechsel, Switzerland

Prof. Rodrigo Uprimny Yepes, Colombia

**International
Commission
of Jurists**

10/1 ซอยอารีย์ 2
ถนนพหลโยธิน
สามเสนใน พญาไท
กรุงเทพฯ 10400
ประเทศไทย

Tel: 662 619 8477,
662 619 8478
Fax: 662 619 8479